

บทที่ 3.

ต้นทุนและรายได้จากการปลูกมะลิ

การศึกษาต้นทุนและรายได้จากการปลูกมะลิ ได้ทำการศึกษาข้อมูลจากการทำวิจัยในลักษณะสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ปลูก และ การใช้แบบสอบถาม ตัวเลขที่รวบรวมขึ้น เป็นตัวเลขที่ได้จากการศึกษาวิจัยต้นทุนและรายได้การปลูกมะลิปีการเพาะปลูก 2527 - 2528 ระหว่างเดือนตุลาคม 2527 ถึงเดือนตุลาคม 2528 โดยการเก็บข้อมูลค่าใช้จ่าย และรายได้จากสวนของเกษตรกรในแหล่งปลูกที่สำคัญ คือ เขตหนองแขม ภาษีเจริญ จังหวัดกรุงเทพมหานคร เขตกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร และเขตนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ต้นทุนการปลูกต่อไร่และรายได้ต่อไร่ของมะลิ ได้จากการเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของเนื้อที่เพาะปลูกมะลิของจำนวนเกษตรกรที่ได้สุ่มตัวอย่างแล้ว ซึ่งมีจำนวนเนื้อที่ปลูกตั้งแต่ 5 ไร่ขึ้นไป จำนวน 40 ราย

ลักษณะต้นทุนการปลูกมะลิ

ต้นทุนการปลูกมะลิ หมายถึง รายจ่ายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตั้งแต่เริ่มการเพาะปลูกจนถึงเก็บผลผลิตเพื่อจำหน่าย ต้นทุนการปลูกมะลิที่เกิดขึ้นสามารถจำแนกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ต้นทุนประเภทรายจ่ายเป็นทุน (Capital Expenditures) หมายถึง รายจ่ายที่จะให้ประโยชน์ต่อกิจการมากกว่าหนึ่งงวดบัญชี และเรียกรายจ่ายประเภทนี้ว่า สินทรัพย์ เมื่อนำสินทรัพย์นี้มาใช้งาน ต้นทุนของบริการที่ได้รับจากสินทรัพย์นั้นในงวดหนึ่งๆ จะนำมาคิดเป็นรายจ่ายประจำงวด¹⁴ ต้นทุนประเภทรายจ่ายลงทุนสำหรับการทำสวนมะลิ ได้แก่ ที่ดิน เครื่องจักรอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการทำสวน ได้แก่ เครื่องสูบน้ำ เครื่องพ่นยาปราบศัตรูพืช

¹⁴ เพ็ญแข สนิทวงศ์ ณ อยุธยา, ศาสตราจารย์, การบัญชีต้นทุน (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525), หน้า 15

2. ต้นทุนประเภทรายจ่ายประจำ (Revenue Expenditures) หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่ให้ประโยชน์ต่อวงบัญชีที่รายจ่ายนั้นเกิดขึ้น¹⁵ สามารถแยกออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ ๆ คือ

2.1 ต้นทุนผันแปร

2.2 ต้นทุนคงที่

2.1 ต้นทุนผันแปร (Variable Expenses) หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงโดยมีส่วนสัมพันธ์โดยตรงกับปริมาณการผลิต และต้นทุนต่อหนึ่งหน่วยผลิตของค่าใช้จ่ายประเภทนี้จะคงที่ ไม่ว่าปริมาณการผลิตจะเพิ่มขึ้นหรือลดลง¹⁶ โดยแบ่งค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เป็น ค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสด¹⁷ และไม่เป็นเงินสด¹⁸ ซึ่งได้แก่ค่าใช้จ่ายดังต่อไปนี้

- ค่าจ้างแรงงาน แยกตามลักษณะงานได้แก่ การเตรียมที่ดิน การปลูก ภายหน้า การรดน้ำ ค่ากำจัดศัตรูพืช ค่าเก็บคอกมะลิ ค่าขนส่ง โดยคิดทั้งที่เป็นแรงงานจ้างและแรงงานของตนเอง การประเมินค่าแรงงานของตนเอง หมายถึง แรงงานในครอบครัว และแรงงานจากการแลกเปลี่ยน คิดตามอัตราค่าจ้างเป็นรายวัน (8 ชั่วโมง) ของเกษตรกรในท้องถิ่น

¹⁵ เรื่องเดียวกัน หน้า 15

¹⁶ เรื่องเดียวกัน หน้า 16

¹⁷ ค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสด หมายถึง ค่าใช้จ่ายของปัจจัยการปลูกต่าง ๆ ที่เกษตรกรซื้อหรือเช่ามาเป็นเงินสด เงินเชื่อ

¹⁸ ค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสด หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่ได้จากการประเมินการใช้ปัจจัยการปลูกต่าง ๆ ของเกษตรกรเอง โดยถือตามราคาของสินค้าหรืออัตราค่าจ้างในท้องถิ่นนั้น เช่น ค่าแรงงานในครอบครัว แรงงานแลกเปลี่ยน ค่าใช้ที่ดิน ค่าเสียโอกาส เงินลงทุน

- ค่าใช้จ่ายในการใช้ปัจจัยการผลิต เป็นค่าใช้จ่ายที่ใช้วัสดุ การเกษตรไปเพื่อการเพาะปลูกมะลิ ได้แก่ ค่าพันธุ์ ค่าปุ๋ย ค่ายาปราบศัตรูพืช ค่าวัสดุในการเตรียมดินก่อนปลูก (ปูนขาว มูลเป็ด กากถั่ว) ค่าวัสดุคลุมดินหลังปลูก (ฟาง) ค่าเหินไซ หรือ ค่าแกสซึ่งใช้กับตะเกียง ค่าน้ำมันที่ใช้กับเครื่องมือ ค่าอุปกรณ์การเกษตร

- ค่าอุปกรณ์การเกษตร เป็นอุปกรณ์ที่มีราคาต่อหน่วยไม่เกิน 100 บาท โดยถือว่าใช้งานหมดไปในปีเดียว เช่น มีด จอบ พลั่ว ขนแลง โดยคำนวณตามเนื้อที่เพาะปลูก เพอร์เซ็นต์การใช้งาน และอายุของพืชที่ปลูก

- ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร คำนวณโดยการประเมินจาก ค่าซ่อมแซมเครื่องมือ และอุปกรณ์การเกษตรที่ใช้ในการปลูกพืชต่าง ๆ ตามเนื้อที่เพาะปลูก เพอร์เซ็นต์การใช้งานและอายุพืชที่ปลูก โดยการซ่อมแซมจะไม่มีผลต่อการขยายอายุการใช้เครื่องมือชิ้น ๆ

2.2 ต้นทุนคงที่ (Fixed Expenses) หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่เป็นจำนวนคงที่สำหรับปริมาณการผลิตจนถึงระดับหนึ่ง ภายในระดับการผลิตนั้นไม่ว่าปริมาณการผลิตจะเพิ่มขึ้นหรือลดลง ค่าใช้จ่ายประเภทนี้จะมีจำนวนคงที่ และต้นทุนต่อหนึ่งหน่วยผลิตของค่าใช้จ่ายประเภทนี้จะลดลงเมื่อปริมาณการผลิตเพิ่มขึ้น และในทางกลับกันต้นทุนต่อหนึ่งหน่วยผลิตจะสูงขึ้นเมื่อปริมาณการผลิตลดลง¹⁹ โดยแบ่งค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นแล้ว ทั้งที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสด ค่าใช้จ่ายคงที่ใดก็ตามที่ค่าใช้จ่ายคงที่ต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹⁹เพ็ญแข สนิทวงศ์ ณ อยุธยา, ศาสตราจารย์, การบัญชีต้นทุน, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525), หน้า 16

- ค่าใช้ที่ดิน คำนวณจากอัตราค่าเช่าที่ดินในท้องถิ่นนั้น ต่อไร่ ต่อปี ซึ่งรวมภาษีที่ดินอยู่ด้วย

- ค่าเชื่อมราคาเครื่องมืออุปกรณ์การเกษตร ได้แก่ เครื่องสูบน้ำ อุปกรณ์พ่นยาปราบศัตรูพืช เป็นต้น โดยประเมินจากมูลค่าของเครื่องมืออุปกรณ์การเกษตรที่ใช้ในการปลูกพืชนั้น ๆ ที่มีราคาต่อหน่วยเกิน 100 บาท แยกเป็นค่าใช้จ่ายตามร้อยละของเนื้อที่การเพาะปลูก และเปอร์เซ็นต์การใช้งานการเพาะปลูกพืชนั้น ๆ โดยคิดตาม วิธีเส้นตรง (Straight line Method)

ต้นทุนการปลูกมะลิ

ต้นทุนการปลูกมะลิ แยกเป็นค่าใช้จ่ายในการปลูกมะลิในฤดูกาลต่าง ๆ โดยแยกเป็น ต้นทุนการปลูกมะลิในฤดูหนาว ฤดูร้อน ฤดูฝน และเพื่อประโยชน์ในการเปรียบเทียบต้นทุนในฤดูต่าง ๆ จะกำหนดสมมติฐานดังนี้

1. การคิดต้นทุนต่อฤดู ได้จากค่าเฉลี่ยต่อฤดูของ 1 ปี ซึ่งถัวเฉลี่ยจาก 3 ปี นับตั้งแต่ปีที่เริ่มปลูก โดยที่ค่าแรงเตรียมดิน (การปรับพื้นที่ และทำคันร่องสวน) ค่าพันธุ์ ค่าแรงงานในการปลูก ค่าวัสดุในการปลูกจะมีเฉพาะปีแรก และเป็นฤดูฝนเท่านั้น สำหรับค่าแรงงานเตรียมดินในปีอื่น ๆ จะหมายถึง การปรับปรุงพื้นที่ให้ดีขึ้น เช่น การลอกเลน ทำคันดินกันรอบสวน เป็นต้น

การที่คิดค่าถัวเฉลี่ยจาก 3 ปี เนื่องจากมะลิจะให้ผลผลิตได้บ้าง นับจากเริ่มปลูกได้ประมาณ 6 เดือน ซึ่งคิดเป็นปีแรกของการคำนวณในที่นี้ ในปีนี้ 2-3 จะเป็นปีที่ให้ผลผลิตสูง สำหรับในปีที่ 4-5 ส่วนใหญ่จะให้ผลผลิตน้อยมาก จึงไม่นำมาคิดรวมด้วยในการคำนวณ

2. ความหมาย ฤดูต่าง ๆ ในที่นี้ ฤดูหนาวจะเริ่มนับตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ถึงเดือน กุมภาพันธ์ ฤดูร้อนจะเริ่มนับตั้งแต่เดือนมีนาคม ถึงเดือนมิถุนายน และ

ฤดูฝนจะเริ่มนับตั้งแต่เดือน กรกฎาคม ถึง เดือน ตุลาคม

3. ในพื้นที่ 1 ไร่ สามารถปลูกมะลิได้ประมาณ 1000 ต้น

4. คำว่า 1 ลิตร ในที่นี้หมายถึง ลิตรที่ใช้ในการทวงขายกันทั่ว ๆ ไปที่ปากคลองตลาด ซึ่งเปรียบเทียบเท่ากับน้ำหนักมะลิ 7 ชีค

1. ต้นทุนการปลูกมะลิในฤดูหนาว เป็นค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการปลูกในฤดูหนาว โดยคิดเฉลี่ย จากเดือน พฤศจิกายน ถึงเดือน กุมภาพันธ์ รวมระยะเวลา 4 เดือน คิดเฉลี่ยจากระยะเวลา 3 ปี นับแต่เริ่มปลูก มีต้นทุนการปลูกเฉลี่ยต่อไร่ 15,044.10 บาท ประกอบด้วยต้นทุนที่เป็นเงินสดร้อยละ 70.69 และต้นทุนที่ไม่เป็นเงินสด ร้อยละ 29.31 ของต้นทุนการปลูกทั้งสิ้น มีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 431 ลิตร ต้นทุนเฉลี่ยลิตรละ 34.91 บาท โดยมีรายละเอียดค่าใช้จ่ายดังนี้ (ตารางที่ 3.1 - 3.2) แผนภูมิที่ 3.1 - 3.2)

1.1 ต้นทุนผันแปร ได้แก่ค่าแรงงานในการเตรียมดินถึงเก็บเกี่ยว ค่าวัสดุอุปกรณ์และอื่น ๆ โดยมีต้นทุนผันแปรเฉลี่ยไร่ละ 13,378.10 บาท หรือร้อยละ 88.92 ของต้นทุนการปลูกทั้งสิ้น ประกอบด้วยต้นทุนผันแปรที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสด ร้อยละ 69.68 และ 19.24 ของต้นทุนการปลูกทั้งสิ้น คิดเป็นต้นทุนผันแปรเฉลี่ยลิตรละ 31.04 บาท รายละเอียดต้นทุนผันแปรมีดังนี้

1.1.1 ค่าแรงงานในการเตรียมดินจนถึงเก็บเกี่ยว ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยไร่ละ 4,292.10 บาท คิดเป็นร้อยละ 28.53 ของต้นทุนการปลูกทั้งสิ้น แร่งงานส่วนนี้เกษตรกรจะใช้การจ้างแรงงาน ควบคู่ไปกับการใช้แรงงานตนเอง อัตราส่วนค่าจ้างแรงงานต่อแรงงานตนเอง เท่ากับ 47 : 53 ลักษณะการใช้แรงงานต่าง ๆ และค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นมีดังนี้

- ลักษณะการใช้แรงงานเตรียมดินและค่าใช้จ่ายในฤดูหนาวหมายถึง ค่าใช้จ่ายในการปรับปรุงพื้นที่ให้เหมาะสม เช่น ปรับปรุงคันร่องสวน ลอกเลนขึ้นบนท้องร่อง เพื่อให้พื้นที่อุดมสมบูรณ์ แร่งงานที่ใช้เป็นแรงงานคนเป็นส่วนใหญ่ มีค่าใช้จ่ายในการใช้แรงงานเฉลี่ยไร่ละ 945.72 บาท หรือร้อยละ 6.28 ของต้นทุนการ

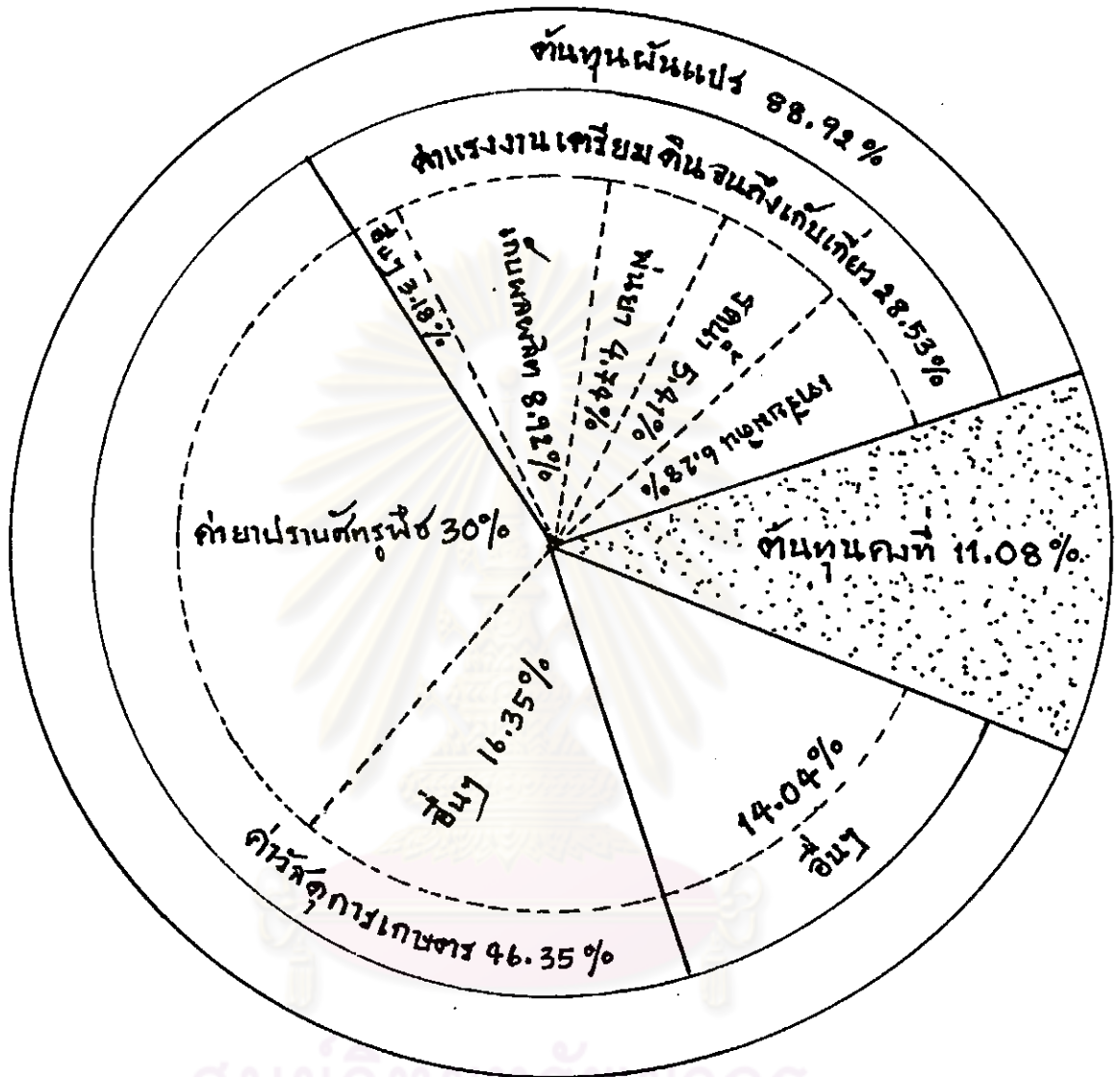
ตารางที่ 3.1 ต้นทุนการปลูกมะลิในฤดูหนาว เฉลี่ยจากปีการเพาะปลูก 2525-2528

รายการ	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม
ต้นทุนต้นแปร	10,483.26	2,894.84	13,378.10
1. ค่าแรงงานเตรียมดินจนถึงเก็บเกี่ยว	1,998.00	2,294.10	4,292.10
1.1 ค่าแรงงานในการปลูก	911.90	2,038.87	2,950.77
- เตรียมดิน	412.58	533.14	945.72
- คายหญ้า และตัดแต่งกิ่ง	120.55	192.01	312.43
- รคน้ำ	124.87	689.56	814.43
- ใส่ปุ๋ย	43.77	121.45	165.22
- พนยาปราบศัตรูพืช	210.13	502.71	712.84
1.2 ค่าแรงงานในการเก็บผลผลิต	1,086.10	255.23	1,341.33
- เก็บคอกมะลิ	299.68	98.21	397.89
- คาชนส่ง	786.42	157.02	943.44
2. ค่าวัสดุการเกษตร	6,972.75	-	6,972.75
- ค่าปุ๋ย	181.12	-	181.12
- คายยาปราบศัตรูพืช	4,512.89	-	4,512.89
- ค่าเทียนใจหรือแกสที่ใช้กับตะเกียง	52.13	-	52.13
- ค่าน้ำมันที่ใช้กับเครื่องมือ	1,919.04	-	1,919.04
- ค่าดูแลหลาสดิบรวมมะลิ	212.15	-	212.15
- ค่าอุปกรณ์การเกษตร	95.42	-	95.42
3. อื่น ๆ	1,512.51	600.74	2,113.25
- ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	1,512.51	600.74	2,113.25
ต้นทุนคงที่	150.90	1,515.10	1,666.00
- ค่าใช้ที่ดิน ²⁰	150.90	15.10	166.00
- ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร	-	1,500.00	1,500.00
ต้นทุนทั้งหมดต่อไร่	10,643.16	4,409.94	15,044.10
ผลผลิตต่อไร่ (ลิตร)			431
ต้นทุนทั้งหมดต่อลิตร			34.91

²⁰ หมายเหตุหน้า 44

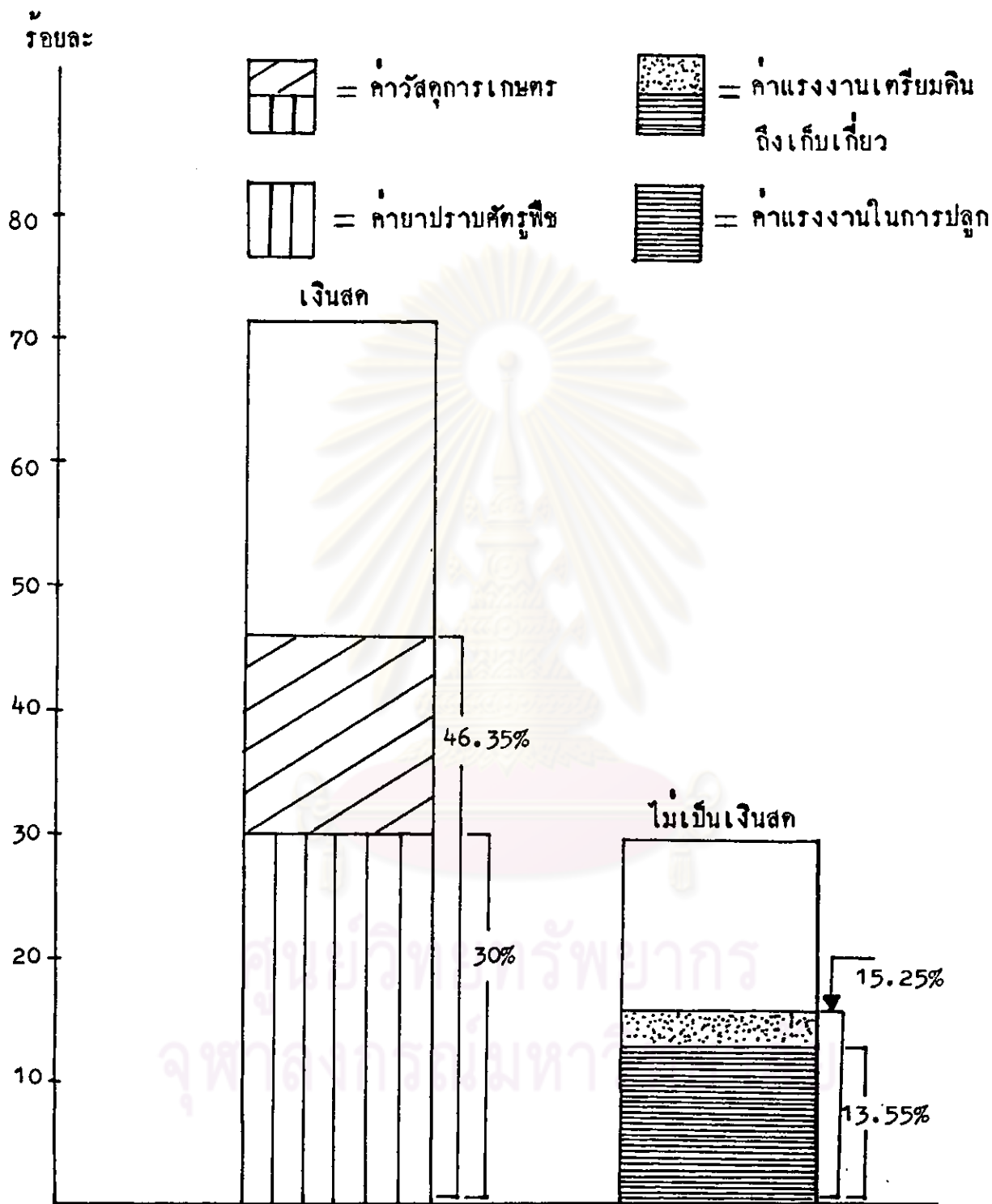
ตารางที่ 3.2 ต้นทุนการปลูกมะลิในฤดูหนาว เจดีย์จากปีการเพาะปลูก 2525-2528 เป็นอัตราร้อยละ

รายการ	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม
ต้นทุนต้นแปร	69.68	19.24	88.92
1. ค่าแรงงานเตรียมดินจนถึงเก็บเกี่ยว	13.28	15.25	28.53
1.1 ค่าแรงงานในการปลูก	6.06	13.55	19.61
- เตรียมดิน	2.74	3.54	6.28
- คายหญ้า	0.80	1.28	2.08
- รคน้ำ	0.83	4.58	5.41
- ใส่ปุ๋ย	0.29	0.81	1.10
- พนยาปราบศัตรูพืช	1.40	3.34	4.74
1.2 ค่าแรงงานในการเก็บผลผลิต	7.22	1.70	8.92
- เก็บดอกมะลิ	1.99	0.65	2.64
- คารนส่ง	5.23	1.05	6.28
2. ค่าวัสดุการเกษตร	46.35	-	46.35
- คำนุ้ย	1.20	-	1.20
- คายาปราบศัตรูพืช	30.00	-	30.00
- ค่าเทียนไข หรือ แก้วที่ไขกับตะเกียง	0.35	-	0.35
- ค่าน้ำมันที่ใช้กับเครื่องมือ	12.76	-	12.76
- ค่าถุงพลาสติกกมรรวมมะลิ	1.41	-	1.41
- ค่าอุปกรณ์การเกษตร	0.63	-	0.63
3. อื่น ๆ	10.05	3.99	14.04
- ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	10.05	3.99	14.04
ต้นทุนคงที่	1.01	10.07	11.08
- ค่าใช้ที่ดิน	1.01	0.10	1.11
- ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร	-	9.97	9.97
ต้นทุนทั้งหมดต่อไร่	70.69	29.31	100.00

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 3.1 ส่วนประกอบของต้นทุนการปลูกมะลิใน ฤดูหนาว คิดเป็นร้อยละของต้นทุนการปลูก

แผนภูมิที่ 3.2 ต้นทุนการปลูกมะลิในอุทธราน แยกเป็นค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสด

ปลูกทั้งหมด

- ลักษณะการใช้แรงงานดูแลรักษาและค่าใช้จ่าย การ
ใช้แรงงานในการดูแลเกี่ยวกับการกำจัดวัชพืช คายหญ้า ตัดแต่งกิ่ง รดน้ำ ใส่ปุ๋ย
และพินยาปราบศัตรูพืช เกษตรกรจะใช้แรงงานตนเองเป็นส่วนใหญ่ คิดเป็นอัตราส่วนค่า
จ้างแรงงานต่อแรงงานตนเอง เท่ากับ 25 : 75 โดยมีค่าแรงงานเฉลี่ยไร่ละ 2,005.05
บาท หรือร้อยละ 13.33 ของต้นทุนการปลูกทั้งหมด

- ค่าแรงงานในการเก็บดอกมะลิและค่าขนส่ง เป็น
แรงงานจ้างเกือบทั้งหมด ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยไร่ละ 1,341.33 บาท หรือร้อยละ 8.92
ของต้นทุนทั้งหมด

1.1.2 ค่าวัสดุอุปกรณ์การเกษตร ได้แก่ ค่าปุ๋ย คายาปราบ
ศัตรูพืช ค่าเทียนไขหรือแก๊สที่ใช้กับตะเกียง ค่าน้ำมันที่ใช้กับเครื่องมือ ค่าถุงพลาสติก-
บรรจุมะลิ ค่าอุปกรณ์การเกษตร มีค่าใช้จ่ายไร่ละ 6,972.75 บาท หรือร้อยละ 46.35
ของต้นทุนการปลูกทั้งสิ้น ค่าใช้จ่ายหลักได้แก่ คายาปราบศัตรูพืชเฉลี่ยร้อยละ 30 ของ
ต้นทุนการปลูกทั้งสิ้น ค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ทั้งหมดเป็นเงินสด เกษตรกรต้องเสียค่าใช้จ่าย
ในค่าวัสดุการเกษตรเป็นเงินสดมากที่สุด ในบรรดาค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสดทั้งหมด คิดเป็น
ร้อยละ 65.57 ของต้นทุนที่เป็นเงินสดทั้งสิ้น

1.1.3 ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ได้แก่ ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร
มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยไร่ละ 2,113.25 บาท หรือร้อยละ 14.04 ของต้นทุนการปลูกทั้งสิ้น

1.2 ต้นทุนคงที่ ได้แก่ ค่าใช้ที่ดิน ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร
มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยไร่ละ 1,666.00 บาท หรือร้อยละ 11.08 ของต้นทุนการปลูกทั้งสิ้น
ค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่เป็นค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร ซึ่งประเมินเป็นค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็น
เงินสด 1,500 บาทต่อไร่ สำหรับค่าใช้ที่ดินเป็นค่าภาษีที่ดิน หรือค่าเช่าที่ดิน เกษตร-
กรส่วนใหญ่จะใช้วิธีเช่าที่ดิน ซึ่งราคาไม่แพง เฉลี่ยค่าเช่าปีละ 498 บาท/ไร่ โดยมี
สัญญาเช่าครั้งละ 3-5 ปี

หมายเหตุ

การคำนวณค่าใช้จ่ายที่ดิน จากการสัมภาษณ์เกษตรกร 40 ราย เกี่ยวกับที่ดินที่ใช้ในการปลูก ปรากฏว่าเกษตรกรเช่าที่ดิน 90.904 % ใช้ที่ดินของตนเอง 9.096 % ราคาเช่าที่ดินโดยเฉลี่ยไร่ละ 498 บาท ต่อไร่ต่อปี ค่ารวมค่าใช้จ่ายที่ดินจากอัตราค่าเช่าที่ดินในท้องที่นั้น ต่อไร่ต่อปี ซึ่งรวมภาษีที่ดินอยู่ด้วย

$$\text{ค่าเช่าที่ดินโดยเฉลี่ยต่อไร่ต่อฤดู} = \frac{498}{3} \quad \text{บาท}$$

$$= 166.00 \quad \text{บาท}$$

$$\text{ค่าใช้จ่ายที่ดินส่วนที่เป็นเงินสดโดยเฉลี่ยต่อไร่ต่อฤดู} = \frac{90.904}{100} \times 166.00 \quad \text{บาท}$$

$$= 150.90 \quad \text{บาท}$$

ค่าใช้จ่ายที่ดินส่วนที่ไม่เป็นเงินสดโดยเฉลี่ยต่อไร่ต่อฤดู

$$= \frac{9.096}{100} \times 166.00 \quad \text{บาท}$$

$$= 15.10 \quad \text{บาท}$$

2. ต้นทุนการปลูกมะลิในฤดูร้อน เป็นค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการปลูกในฤดูร้อน โดยคิดเฉลี่ย จากเดือนมีนาคม ถึงเดือน มิถุนายน รวมระยะเวลา 4 เดือน คิดเฉลี่ยจากระยะเวลา 3 ปี นับแต่เริ่มปลูก มีต้นทุนการปลูกเฉลี่ยต่อไร่ 17,411.13 บาท ประกอบด้วยต้นทุนที่เป็นเงินสดร้อยละ 73.53 และต้นทุนที่ไม่เป็นเงินสดร้อยละ 26.47 มีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 1,312 ลิตร ต้นทุนเฉลี่ยลิตรละ 13.27 บาท โดยมีรายละเอียดค่าใช้จ่ายดังนี้ (ตารางที่ 3.3-3.4) (แผนภูมิที่ 3.3-3.4)

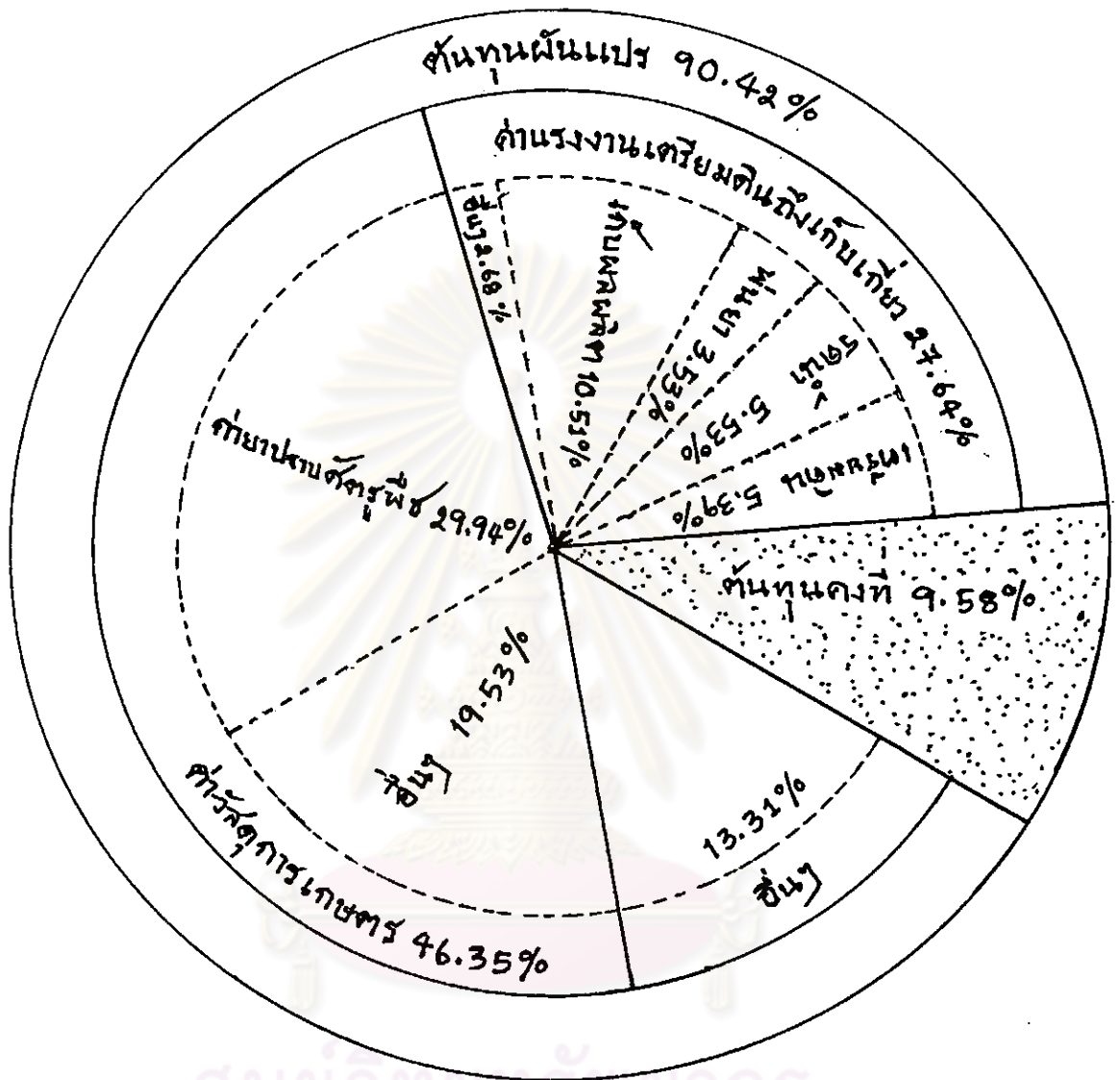
2.1 ต้นทุนผันแปร ได้แก่ค่าแรงงานในการเตรียมดินถึงเก็บเกี่ยว ค่าวัสดุอุปกรณ์และอื่น ๆ โดยมีต้นทุนผันแปรเฉลี่ยไร่ละ 15,745.13 บาท หรือร้อยละ 90.42 ของต้นทุนการปลูกทั้งสิ้น ประกอบด้วยต้นทุนผันแปรที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสดร้อยละ 72.66 และ 17.76 ของต้นทุนการปลูกทั้งสิ้น คิดเป็นต้นทุนผันแปรเฉลี่ยลิตรละ 12.00 บาท รายละเอียดต้นทุนผันแปรมีดังนี้

ตารางที่ 3.3 ต้นทุนการปลูกมะลิในฤดูร้อน เฉลี่ยจากปีการเพาะปลูก 2525-2528

รายการ	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม
ต้นทุนต้นแปร	12,652.08	3,093.05	15,745.13
1. ค่าแรงงานเตรียมดินจนถึงเก็บเกี่ยว	2,508.55	2,303.90	4,812.45
1.1 ค่าแรงงานในการปลูก	950.59	2,032.01	2,982.60
- เตรียมดิน	412.05	525.48	937.53
- คายหญ้า	132.87	188.95	321.82
- รคน้ำ	250.34	712.44	962.78
- ใส่ปุ๋ย	13.20	132.03	145.23
- พนยาปราบศัตรูพืช	142.13	473.11	615.24
1.2 ค่าแรงงานในการเก็บผลผลิต	1,557.96	271.89	1,829.85
- เก็บดอกมะลิ	412.22	72.13	484.35
- คายขนส่ง	1,145.74	199.76	1,345.50
2. ค่าวัสดุการเกษตร	8,615.66	-	8,615.66
- ค่าปุ๋ย	192.11	-	192.11
- ค่ายาปราบศัตรูพืช	5,212.18	-	5,212.18
- ค่าเทียนไข หรือแก๊สที่ใช้กับตะเกียง	162.75	-	162.75
- ค่าน้ำมันที่ใช้กับเครื่องมือ	2,514.05	-	2,514.05
- ค่าถุงพลาสติกบรรมมะลิ	456.76	-	456.76
- ค่าอุปกรณ์การเกษตร	77.81	-	77.81
3. อื่น ๆ	1,527.87	789.15	2,317.02
- ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	1,527.87	789.15	2,317.02
ต้นทุนคงที่	150.90	1,515.10	1,666.00
- ค่าใช้ที่ดิน	150.90	15.10	166.00
- ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร	-	1,500.00	1,500.00
ต้นทุนทั้งหมดคอไร	12,802.98	4,608.15	17,411.13
ผลผลิตคอไร (ลิตร)			1,312
ต้นทุนทั้งหมดคอไรลิตร			13.27

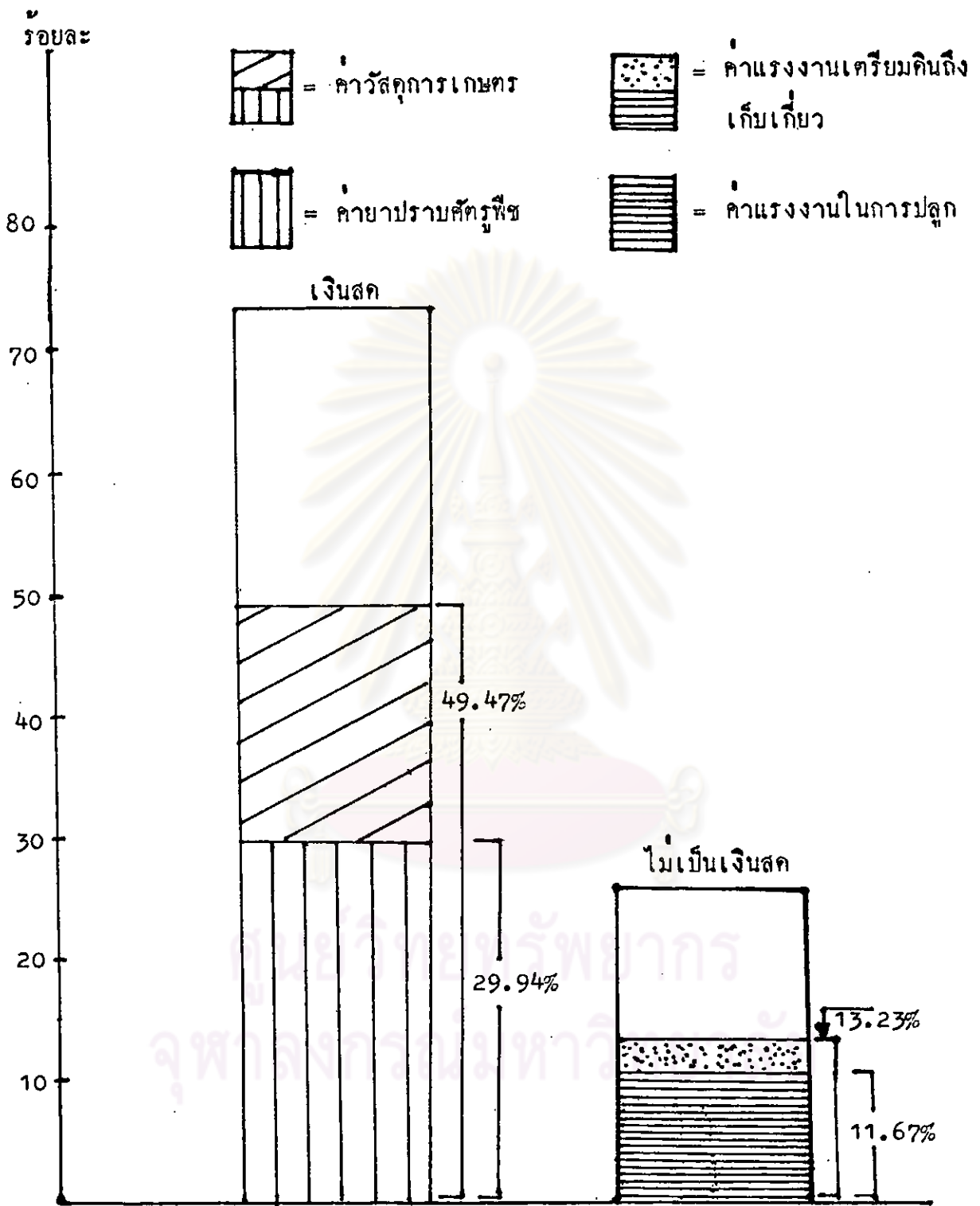
ตารางที่ 3.4 ต้นทุนการปลูกมะลิในฤดูร้อน เฉลี่ยจากปีการเพาะปลูก 2525-2528
เป็นอัตราร้อยละ

รายการ	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม
ต้นทุนขั้นแปร	72.66	17.76	90.42
1. ค่าแรงงานเตรียมดินจนถึงเก็บเกี่ยว	14.41	13.23	27.64
1.1 ค่าแรงงานในการปลูก	5.46	11.67	17.13
- เตรียมดิน	2.37	3.02	5.39
- คายหญ้า	0.76	1.09	1.85
- รคน้ำ	1.44	4.09	5.53
- ใส่ปุ๋ย	0.07	0.76	0.83
- พนยาปราบศัตรูพืช	0.81	2.72	3.53
1.2 ค่าแรงงานในการเก็บผลผลิต	8.95	1.56	10.51
- เก็บคอกมะลิ	2.37	0.41	2.78
- คายขนส่ง	6.58	1.15	7.73
2. ค่าวัสดุการเกษตร	49.47	-	49.47
- ค่าปุ๋ย	1.10	-	1.10
- คายยาปราบศัตรูพืช	29.94	-	29.94
- ค่าเทียนไขหรือแกลสที่ไขกับตะเกียง	0.93	-	0.93
- ค่าน้ำมันที่ไขกับเครื่องมือ	14.44	-	14.44
- ค่าถุงพลาสติกกบรจุมะลิ	2.62	-	2.62
- ค่าอุปกรณ์การเกษตร	0.45	-	0.45
3. อื่น ๆ	8.78	4.53	13.31
- ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	8.78	4.53	13.31
ต้นทุนคงที่	0.87	8.71	9.58
- ค่าใช้ที่ดิน	0.87	0.09	0.96
- ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร	-	8.62	8.62
ต้นทุนทั้งหมดคอไร	73.53	26.47	100.00

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 3.3 ส่วนประกอบของต้นทุนการปลูกมะลิในฤดูร้อน คิดเป็นร้อยละของต้นทุนการปลูก

แผนภูมิที่ 3.4 ต้นทุนการปลูกมะลิในฤดูร้อน แยกเป็นค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสด

2.1.1 ค่าแรงงานในการเตรียมดินจนถึงเก็บเกี่ยว ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยไร่ละ 4,812.45 บาท คิดเป็นร้อยละ 27.64 ของต้นทุนการปลูกทั้งสิ้น แรงงานส่วนนี้เกษตรกรจะใช้การจ้างแรงงาน ควบคู่กันไปกับการใช้แรงงานตนเอง อัตราส่วนค่าจ้างแรงงานต่อแรงงานตนเอง เท่ากับ 52 : 48 ลักษณะการใช้แรงงานต่าง ๆ และค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นมีดังนี้

- ลักษณะการใช้แรงงานเตรียมดินและค่าใช้จ่ายในฤดูร้อน หมายถึง ค่าใช้จ่ายในการปรับปรุงพื้นที่ให้เหมาะสม เช่น ปรับปรุงคันร่องสวนให้มีสภาพดี แรงงานที่ใช้เป็นแรงงานคนส่วนใหญ่ มีค่าใช้จ่ายในการใช้แรงงานเฉลี่ยไร่ละ 937.53 บาท หรือร้อยละ 5.39 ของต้นทุนการปลูกทั้งหมด

- ลักษณะการใช้แรงงานในการดูแลรักษาและค่าใช้จ่ายการใช้แรงงานในการกำจัดวัชพืช คายหญ้า รดน้ำ ใส่ปุ๋ย และพ่นยาปราบศัตรูพืช เกษตรกรจะใช้แรงงานตนเองเป็นส่วนใหญ่ คิดเป็นอัตราส่วนค่าจ้างแรงงานต่อแรงงานตนเองเท่ากับ 26 : 74 โดยมีแรงงานเฉลี่ยไร่ละ 2,045.07 บาท หรือร้อยละ 11.74 ของต้นทุนการปลูกทั้งหมด

- ค่าแรงงานในการเก็บคอกมะดิและค่าขนส่ง เป็นแรงงานจ้างเกือบทั้งหมด ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยไร่ละ 1,829.85 บาท หรือร้อยละ 10.51 ของต้นทุนทั้งหมด

2.1.2 ค่าวัสดุอุปกรณ์การเกษตร ได้แก่ ค่าปุ๋ย ค่ายาปราบศัตรูพืช ค่าเทียนไข หรือ แก๊สที่ใช้กับตะเกียง ค่าน้ำมันที่ใช้กับเครื่องมือ ค่าถุงพลาสติก บรรจุมะดิ ค่าอุปกรณ์การเกษตร มีค่าใช้จ่ายไร่ละ 8,615.66 บาท หรือร้อยละ 49.47 ของต้นทุนการปลูกทั้งสิ้น ค่าใช้จ่ายหลัก ได้แก่ ค่ายาปราบศัตรูพืช เฉลี่ยร้อยละ 29.94 ของต้นทุนการปลูกทั้งสิ้น ค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ทั้งหมดเป็นเงินสด เกษตรกรต้องเสียค่าใช้จ่ายในค่านวัสดุการเกษตรเป็นเงินสดมากที่สุดในการบรรจุมะดิ ค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสดทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 67.29 ของต้นทุนที่เป็นเงินสดทั้งสิ้น

2.1.3 ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ได้แก่ ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยไร่ละ 2,317.02 บาท หรือร้อยละ 13.31 ของต้นทุนการปลูกทั้งสิ้น

2.2 ต้นทุนคงที่ ได้แก่ ค่าใช้ที่ดิน ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยไร่ละ 1,666.00 บาท หรือร้อยละ 11.08 ของต้นทุนการปลูกทั้งสิ้น เกษตรกรส่วนใหญ่จะใช้วิธีเช่าที่ดิน

3. ต้นทุนการปลูกมะสิดในฤดูฝน เป็นค่าใช้จ่ายที่ใช้ในฤดูฝนโดยคิดเฉลี่ยจาก เดือนกรกฎาคม ถึงเดือนตุลาคม รวมระยะเวลา 4 เดือน คิดเฉลี่ยจากระยะเวลา 3 ปี นับแต่เริ่มปลูก มีต้นทุนการปลูกเฉลี่ยไร่ละ 25,116.19 บาท ประกอบด้วยต้นทุนที่เป็น เงินสกร้อยละ 75.33 และต้นทุนที่ไม่เป็นเงินสกร้อยละ 24.65 มีผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 1,100 ลิตร ต้นทุนเฉลี่ยลิตรละ 22.83 บาท โดยมีรายละเอียดค่าใช้จ่ายดังนี้ (ตารางที่ 3.5 - 3.6) (แผนภูมิที่ 3.5 - 3.6)

3.1 ต้นทุนผันแปร ได้แก่ ค่าแรงงานในการเตรียมดินถึงเก็บเกี่ยว ค่าวัสดุอุปกรณ์และอื่น ๆ โดยมีต้นทุนผันแปรเฉลี่ยไร่ละ 23,450.19 บาท หรือร้อยละ 93.37 ของต้นทุนการปลูกทั้งสิ้น ประกอบด้วยต้นทุนผันแปรที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงิน สกร้อยละ 74.76 และ 18.61 ของต้นทุนการปลูกทั้งสิ้น คิดเป็นต้นทุนผันแปรเฉลี่ยลิตรละ 21.32 บาท รายละเอียดต้นทุนผันแปรมีดังนี้

3.1.1 ค่าแรงงานในการเตรียมดินจนถึงเก็บเกี่ยว ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยไร่ละ 8,223.64 บาท คิดเป็นร้อยละ 32.74 ของต้นทุนการปลูกทั้งสิ้น แรงงาน ส่วนนี้เกษตรกรจะใช้การจ้างแรงงาน ควบคู่กันไปกับการใช้แรงงานตนเอง อัตราส่วนค่าจ้างแรงงานต่อแรงงานตนเอง เท่ากับ 53 : 47 ลักษณะการใช้แรงงานต่าง ๆ และค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นมีดังนี้

- ลักษณะการใช้แรงงานเตรียมดินและค่าใช้จ่าย ใน ฤดูฝน หมายถึง ค่าใช้จ่ายในการปรับพื้นที่ให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม แล้วทำคันร่องสวน ของปีแรกที่เริ่มปลูก ซึ่งมีค่าใช้จ่ายมากกว่าปีอื่น ๆ รวมทั้งการปรับปรุงพื้นที่ในอีก 2 ปี หลังค้ำย แรงงานที่ใช้เป็นแรงงานคนและแรงงานเครื่องจักร มีค่าใช้จ่ายในการใช้แรงงานเฉลี่ยไร่ละ 4,357.78 บาท หรือร้อยละ 17.35 ของต้นทุนการปลูกทั้งหมด

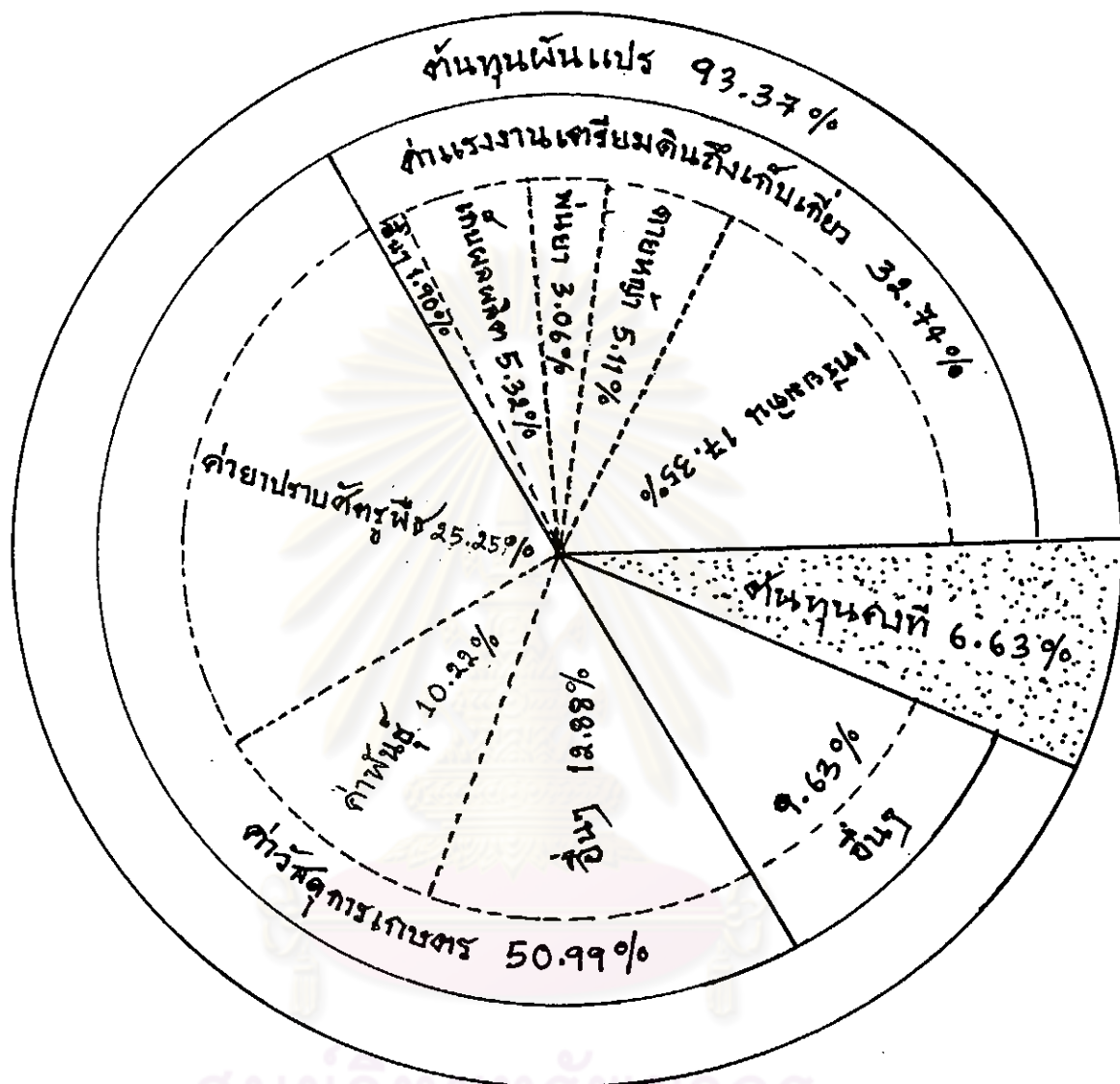
- ลักษณะการใช้แรงงานในการปลูกและค่าใช้จ่าย ใช้แรงงานตนเองเป็นส่วนใหญ่ ค่าแรงงานเฉลี่ยไร่ละ 255.42 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 1.02 ของต้นทุนการปลูกทั้งหมด

ตารางที่ 3.5 ทุนการปลูกมะลิในฤดูฝน เฉลี่ยจากปีการเพาะปลูก 2525-2528
(กรณีที่ไม่คิดค่าเสียโอกาสเงินลงทุน)

รายการ	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม
ต้นทุนขั้นแปร	18,775.27	4,674.92	23,450.19
1. ค่าแรงงานเตรียมดินจนถึงเก็บเกี่ยว	4,360.73	3,862.91	8,223.64
1.1 ค่าแรงงานในการปลูก	3,238.53	3,649.54	6,888.07
- เตรียมดิน	2,342.02	2,015.76	4,357.78
- ปลูก	54.14	201.28	255.42
- คายหญ้า	572.20	712.05	1,284.25
- รดน้ำ	-	64.43	64.43
- ใส่ปุ๋ย	43.70	112.15	157.85
- พนยาปราบศัตรูพืช	224.47	543.87	768.34
1.2 ค่าแรงงานในการเก็บผลผลิต	1,122.20	213.37	1,335.57
- เก็บดอกมะลิ	179.94	42.48	222.42
- คายขนส่ง	942.26	170.89	1,113.15
2. ค่าวัสดุการเกษตร	12,806.44	-	12,806.44
- ค่าพันธุ์	2,567.40	-	2,567.40
- ค่าปุ๋ย	212.14	-	212.14
- คายยาปราบศัตรูพืช	6,342.85	-	6,342.85
- ค่าวัสดุในการปลูก	942.34	-	942.34
- ค่าเขียนไซหรือแกสที่ใช้กับตะเกียง	142.86	-	142.86
- ค่าน้ำมันที่ใช้กับเครื่องมือ	2,112.81	-	2,112.81
- ค่าลงทุนการศึกษาอบรมมะลิ	398.12	-	398.12
- ค่าอุปกรณ์การเกษตร	87.92	-	87.92
3. อื่น ๆ	1,608.10	812.01	2,420.11
- ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	1,608.10	812.01	2,420.11
ต้นทุนคงที่	150.90	1,515.10	1,666.00
- ค่าใช้ที่ดิน	150.90	15.10	166.00
- ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร	-	1,500.00	1,500.00
ต้นทุนทั้งหมดก่อไว้	18,920.17	6,190.02	25,116.19
ยอดอีกก่อไว้ (อีก)			1,100
ต้นทุนทั้งหมดก่ออีก			22.83

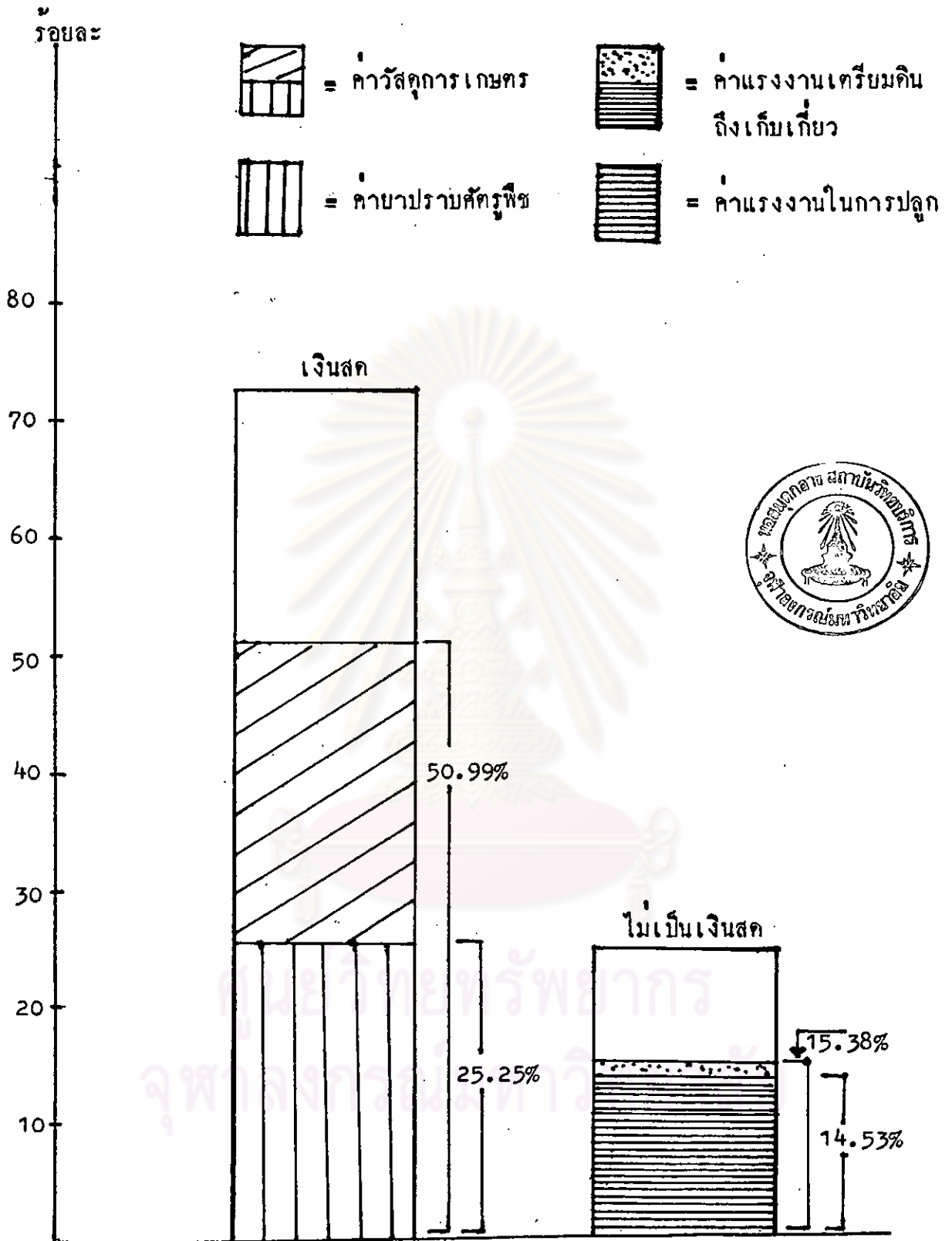
ตารางที่ 3.6 ต้นทุนการปลูกมะลิในฤดูฝน เฉลี่ยจากปีการเพาะปลูก 2525-2528
(กรณีที่ไม่คิดค่าเสียโอกาสเงินลงทุน) เป็นอัตราร้อยละ

รายการ	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม
ต้นทุนผันแปร	74.76	18.61	93.37
1. ค่าแรงงานเตรียมดินจนถึงเก็บเกี่ยว	17.36	15.38	32.74
1.1 ค่าแรงงานในการปลูก	12.89	14.53	27.42
- เตรียมดิน	9.32	8.03	17.35
- ปลูก	0.22	0.80	1.02
- คายหญ้า	2.28	2.83	5.11
- รคน้ำ	-	0.25	0.25
- ใส่ปุ๋ย	0.18	0.45	0.63
- พนยาปราบศัตรูพืช	0.89	2.17	3.06
1.2 ค่าแรงงานในการเก็บผลผลิต	4.47	0.85	5.32
- เก็บดอกมะลิ	0.72	0.17	0.89
- คาชนส่ง	3.75	0.68	4.43
2. ค่าวัสดุการเกษตร	50.99	-	50.99
- ค่าพันธุ์	10.22	-	10.22
- ค่าปุ๋ย	0.85	-	0.85
- คายยาปราบศัตรูพืช	25.25	-	25.25
- ค่าวัสดุในการปลูก	3.75	-	3.75
- ค่าเทียนไขหรือแก๊สที่ใช้กับตะเกียง	0.57	-	0.57
- ค่าน้ำมันที่ใช้กับเครื่องมือ	8.41	-	8.41
- ค่าถุงพลาสติกบรรมมะลิ	1.59	-	1.59
- ค่าอุปกรณ์การเกษตร	0.35	-	0.35
3. อื่น ๆ	6.40	3.23	9.63
- ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	6.40	3.23	9.63
ต้นทุนคงที่	0.60	6.03	6.63
- ค่าใช้ที่ดิน	0.60	0.60	0.66
- ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร	-	5.97	5.97
ต้นทุนทั้งหมดต่อไร่	75.35	24.65	100.00

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 3.5 ส่วนประกอบต้นทุนการปลูมะลิในฤดูฝน คิดเป็นร้อยละของต้นทุนการปลูก

แผนภูมิที่ 3.6 ต้นทุนการปลูกมะลิในฤดูฝน แยกเป็นค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสด

- ลักษณะการใช้แรงงานคุณแลรักษาและค่าใช้จ่าย
การใช้แรงงานในการดูแลเกี่ยวกับการกำจัดวัชพืช คายหญ้า รดน้ำ ใส่ปุ๋ย และพ่นยา
ปราบศัตรูพืช เกษตรกรจะใช้จ่ายแรงงานตนเองเป็นส่วนใหญ่ คิดเป็นอัตราส่วนค่าจ้างแรง-
งานต่อแรงงานตนเองเท่ากับ 35 : 65 โดยมีค่าแรงงานเฉลี่ยไร่ละ 2,530.29 บาท
หรือร้อยละ 10.07 ของต้นทุนการปลูกทั้งหมด

- ค่าแรงงานในการเก็บคอกมะลิและค่าขนส่ง เป็น
แรงงานจ้างเกือบทั้งหมด ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยไร่ละ 1,335.57 บาท หรือร้อยละ 5.32
ของต้นทุนทั้งหมด

3.1.2 ค่าวัสดุอุปกรณ์ ได้แก่ ค่าพันธุ์ ค่าปุ๋ย ค่ายาปราบ
ศัตรูพืช ค่าวัสดุในการปลูก ค่าเทียนไขหรือแก๊สที่ใช้กับตะเกียง ค่าน้ำมันที่ใช้กับเครื่อง
มือ ค่าถุงพลาสติกบรรจุเมล็ด ค่าอุปกรณ์การเกษตร มีค่าใช้จ่ายไร่ละ 12,806.44 บาท
หรือร้อยละ 50.99 ของต้นทุนการปลูกทั้งสิ้น ค่าใช้จ่ายหลัก ได้แก่ ค่ายาปราบศัตรูพืช
เฉลี่ยร้อยละ 25.25 ของต้นทุนการปลูกทั้งสิ้น ค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ทั้งหมดเป็นเงินสด
เกษตรกรต้องเสียค่าใช้จ่ายในค่าวัสดุการเกษตรเป็นเงินสดมากที่สุด ในบรรดาค่าใช้จ่าย
ที่เป็นเงินสดทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 67.67 ของต้นทุนที่เป็นเงินสดทั้งสิ้น

3.1.3 ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ได้แก่ ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร
ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยไร่ละ 2,420.11 บาท หรือร้อยละ 9.63 ของต้นทุนการปลูกทั้งสิ้น

3.2 ต้นทุนคงที่ ได้แก่ ค่าใช้ที่ดิน ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร
มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยไร่ละ 1,666.00 บาท หรือร้อยละ 6.63 ของต้นทุนการปลูกทั้งสิ้น
เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้วิธีเช่าที่ดิน

หมายเหตุ สำหรับการคิดต้นทุนการปลูกมะลิในฤดูฝน จากการสัมภาษณ์เกษตรกรเขต
หนองแขม ภาษีเจริญ จังหวัดกรุงเทพมหานคร ปรากฏว่ามีเกษตรกรบางรายประสบ
ปัญหาน้ำท่วมในฤดูฝนของปี 2527 คิดเป็นค่าเสียหายโอกาสเงินลงทุนเฉลี่ยไร่ละ 800 บาท
ถ้าหากนำต้นทุนนี้มารวมด้วย (ตารางที่ 3.7) จะทำให้ต้นทุนต่อลิตรเป็น 23.56 บาท
สูงกว่ากรณีเหตุการณ์ปกติ 0.73 บาท

การเปรียบเทียบต้นทุนการปลูกมะลิในฤดูฝน กับฤดูอื่น ๆ จะใช้ต้นทุนการปลูก

ตารางที่ 3.7 ทุนการปลูกมะลิในฤดูฝน เจียดจากปีการเพาะปลูก 2525-2528
(กรณีที่เกิดค่าเสียโอกาสเงินลงทุนด้วย)

รายการ	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม
ทุนดินแปร	18,775.27	5,421.88	24,197.15
1. ค่าแรงงานเตรียมดินจนถึงเก็บเกี่ยว	4,360.73	3,862.91	8,223.64
1.1 ค่าแรงงานในการปลูก	3,238.53	3,649.54	6,888.07
- เตรียมดิน	2,342.02	2,015.76	4,357.78
- ปลูก	54.14	201.28	255.42
- คายหญ้า	572.20	712.05	1,284.25
- รกน้ำ	-	64.43	64.43
- ใส่ปุ๋ย	45.70	112.15	157.85
- พยายามปราบศัตรูพืช	224.47	543.87	768.34
1.2 ค่าแรงงานในการเก็บผลผลิต	1,122.20	213.37	1,335.57
- เก็บดอกมะลิ	179.94	42.48	222.42
- คายขนส่ง	942.26	170.89	1,113.15
2. ค่าวัสดุการเกษตร	12,806.44	-	12,806.44
- ค่าพันธุ์	2,567.40	-	2,567.40
- ค่าปุ๋ย	212.14	-	212.14
- คายปราบศัตรูพืช	6,342.85	-	6,342.85
- ค่าวัสดุในการปลูก	942.34	-	942.34
- ค่าเทียนไขหรือแก๊สที่ใช้กับตะเกียง	142.86	-	142.86
- ค่าน้ำมันที่ใช้กับเครื่องมือ	2,112.81	-	2,112.81
- ค่าถุงพลาสติกบรรจุมะลิ	398.12	-	398.12
- ค่าอุปกรณ์การเกษตร	87.92	-	87.92
3. อื่น ๆ	1,608.10	1,558.97	3,167.07
- ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	1,608.10	812.01	2,420.11
- ค่าเสียโอกาสเงินลงทุน	-	746.96	746.96
ทุนคงที่	150.90	1,568.14	1,719.04
- ค่าใช้ที่ดิน	150.90	15.10	166.00
- ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร	-	1,500.00	1,500.00
- ค่าเสียโอกาสเงินลงทุน	-	53.04	53.04
ทุนทั้งหมดก่อไร	18,926.17	6,990.02	25,916.19
ยอดสิทธิก่อไร (สิทธิ)			1,100
ทุนทั้งหมดก่อสิทธิ			23.56

มะลิในฤดูฝน ตามตารางที่ 3.5, 3.6 ซึ่งไม่ได้รวมค่าเสียโอกาสเงินลงทุน เพราะกรณีที่เกิดขึ้นนำท่วมกรุงเทพมหานครในฤดูฝน ปี 2527 เป็นกรณีที่เกิดขึ้นเป็นพิเศษเท่านั้น

การคำนวณค่าเสียโอกาสเงินลงทุน เกษตรกรเสียค่าใช้จ่ายในการป้องกันน้ำท่วม 100,000 บาท ต่อพื้นที่สวน 15 ไร่ ประเมินค่าเสียโอกาสเงินลงทุนในอัตราร้อยละ 12 ต่อปี ตามอัตราดอกเบี้ยเงินฝากธนาคาร

$$\begin{aligned} \text{ค่าเสียโอกาสเงินลงทุนทั้งหมด} &= 100,000 \times \frac{12}{100} \times \frac{1}{15} \quad \text{บาทต่อไร่} \\ &= 800 \quad \text{บาทต่อไร่} \end{aligned}$$

คิดค่าเสียโอกาสเงินลงทุน เป็นต้นทุนผันแปร 93.37 % ต้นทุนคงที่ 6.63% (จากตารางที่ 3.6)

$$\begin{aligned} \text{ค่าเสียโอกาสเงินลงทุนส่วนของต้นทุนผันแปร} &= \frac{93.37}{100} \times 800 \quad \text{บาทต่อไร่} \\ &= 746.96 \quad \text{บาทต่อไร่} \\ &\quad \text{(ตารางที่ 3.7)} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{ค่าเสียโอกาสเงินลงทุนส่วนของต้นทุนคงที่} &= \frac{6.63}{100} \times 800 \quad \text{บาทต่อไร่} \\ &= 53.04 \quad \text{บาทต่อไร่} \\ &\quad \text{(ตารางที่ 3.7)} \end{aligned}$$

การวิเคราะห์ความแตกต่างต้นทุนการปลูกมะลิในฤดูต่าง ๆ

วิเคราะห์ความแตกต่างของต้นทุนการปลูกมะลิในฤดูหนาว ฤดูร้อน ฤดูฝน จากการวิเคราะห์ ปรากฏว่า (ตารางที่ 3.8)

1. ต้นทุนการปลูกทั้งหมดต่อไร่ การปลูกมะลิในฤดูหนาวมีต้นทุนการปลูกเฉลี่ยไร่ละ 15,044.00 บาท การปลูกมะลิในฤดูร้อนมีต้นทุนการปลูกเฉลี่ยไร่ละ 17,411.13 บาท การปลูกมะลิในฤดูฝนมีต้นทุนการปลูกเฉลี่ยไร่ละ 25,116.19 บาท แสดงถึงต้นทุนการปลูกมะลิในฤดูฝนมีค่าสูงสุด สูงกว่าฤดูหนาวเฉลี่ยไร่ละ 10,072.19 บาท หรือประมาณ 0.67 เท่าของต้นทุนการปลูกมะลิในฤดูหนาว สูงกว่าฤดูร้อนเฉลี่ยไร่

ตารางที่ 3.8 การเปรียบเทียบต้นทุนการปลูกมะลิในฤดูหนาว ฤดูร้อน ฤดูฝน เฉลี่ยจากปี
การเพาะปลูก 2525 - 2528

รายการ	ฤดูหนาว		ฤดูร้อน		ฤดูฝน	
	บาท	ร้อยละ	บาท	ร้อยละ	บาท	ร้อยละ
ต้นทุนต้นแปร	13,378.10	88.92	15,745.13	90.42	*23,450.19	93.37
1. ค่าแรงงาน เตรียดินถึง เก็บเกี่ยว	4,292.10	28.53	4,812.45	27.64	*8,223.64	32.74
- เตรียดิน	945.72	6.28	937.53	5.39	*4,357.78	17.35
- ปลูก	-	-	-	-	*255.42	1.02
- ขำรุงรักษา	2,005.05	13.33	2,045.07	11.74	*2,274.87	9.05
- เก็บเกี่ยว	1,341.33	8.92	*1,829.85	10.51	1,335.57	5.32
2. ค่าวัสดุการเกษตร	6,972.75	46.35	8,615.66	49.47	*12,806.44	50.99
- ค่าพันธุ์	-	-	-	-	*2,567.40	10.22
- ค่าปุ๋ย	181.12	1.20	192.11	1.10	212.14	0.85
- ค่ายาปราบศัตรูพืช	4,512.89	30.00	5,212.18	29.94	*6,342.85	25.25
- ค่าวัสดุในการปลูก	-	-	-	-	*942.34	3.75
- ค่าเหินโชหรือแกลบที่ใช้กับตะเกียง	52.13	0.35	*162.75	0.93	142.86	0.57
- ค่าน้ำมันที่ใช้กับเครื่องมือ	1,919.04	12.76	*2,514.05	14.44	2,112.81	8.41
- ค่าดูแลพลาสติกบนร่องมะลิ	212.15	1.41	*456.76	2.62	398.12	1.59
- ค่าอุปกรณ์การเกษตร	*95.42	0.63	77.81	0.45	87.92	0.35
3. อื่น ๆ	2,113.25	14.04	2,317.02	13.31	*2,420.11	9.63
- ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	2,113.25	14.04	2,317.02	13.31	*2,420.11	9.63
ต้นทุนคงที่	1,666.00	11.08	1,666.00	9.58	1,666.00	6.63
ต้นทุนต่อไร่	15,044.00	100.00	17,411.13	100.00	*25,116.19	100.00
ผลผลิตต่อไร่ (ลิตร)	431	-	*1,312	-	1,100	-
ต้นทุนต่อลิตร (บาท)	*34.91	-	13.27	-	22.83	-

*หมายถึง ค่าใช้จ่ายหรือผลผลิตของการปลูกมะลิในฤดูที่มีค่าสูงที่สุด

ละ 7,705.06 บาท หรือประมาณ 0.44 เท่าของต้นทุนการปลูกมะลิในฤดูร้อน สามารถ
แยกวิเคราะห์ห้ออกเป็นผลแตกต่างในต้นทุนต้นแปรและต้นทุนคงที่ดังนี้ (แผนภูมิที่ 3.7)

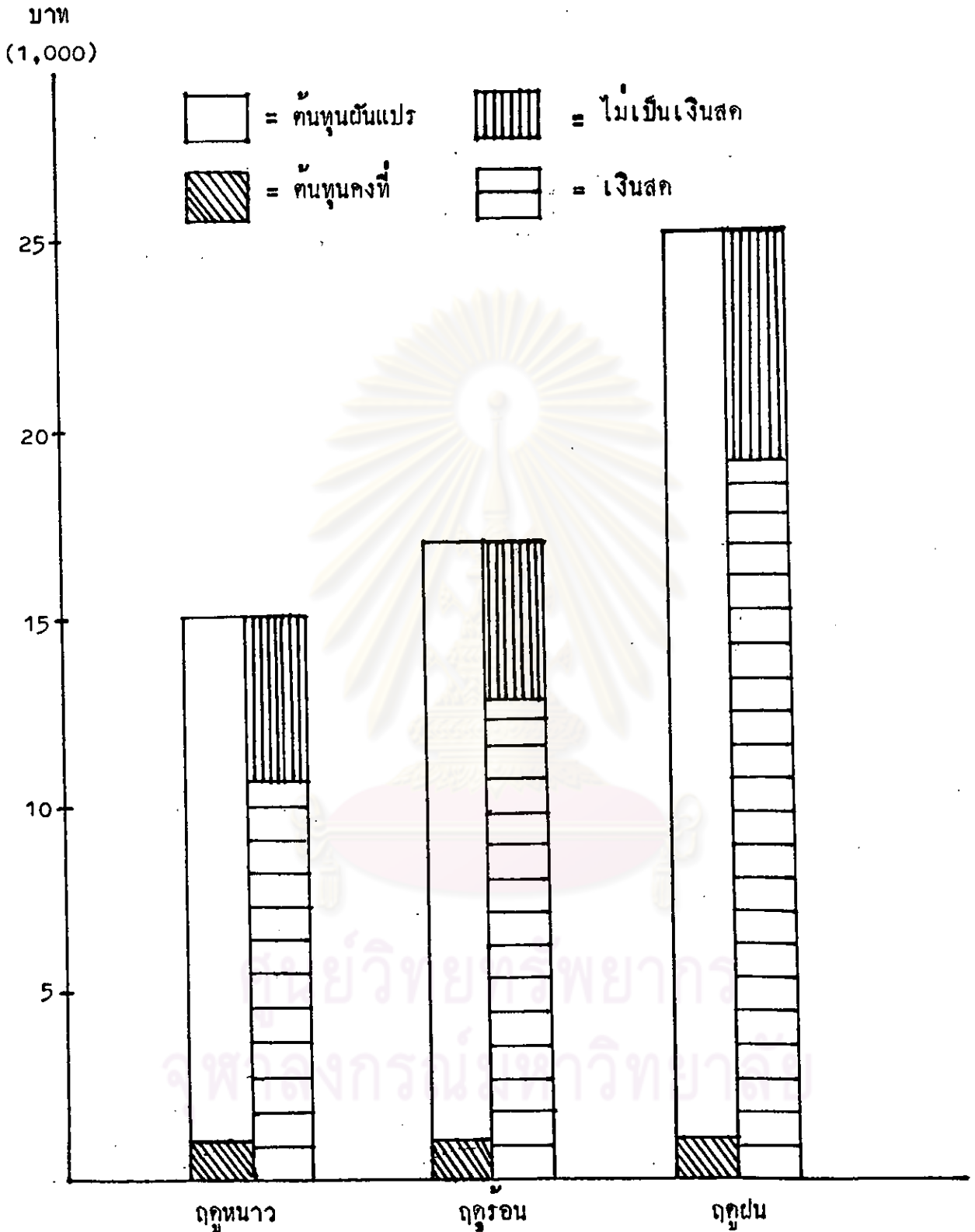
1.1 การวิเคราะห์ผลแตกต่างในต้นทุนต้นแปร ในฤดูฝน มีต้นทุนต้น
แปรสูงสุด สูงกว่าฤดูหนาว 10,072.19 บาท หรือประมาณ 0.75 เท่าของต้นทุนต้นแปร
ในฤดูหนาว สูงกว่าฤดูร้อน 7,705.06 บาท หรือประมาณ 0.49 เท่าของต้นทุนต้นแปร
ในฤดูร้อน ผลต่างของค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น ได้แก่ (แผนภูมิที่ 3.8)

1.1.1 ค่าแรงงานเตรียมดินจนถึงเก็บเกี่ยว มีค่าใช้จ่ายใน
ฤดูฝนสูงสุด สูงกว่าฤดูหนาวเฉลี่ยไร่ละ 3,931.54 บาท หรือประมาณ 0.92 เท่าของ
ค่าแรงงานเตรียมดินถึงเก็บเกี่ยวของการปลูกในฤดูหนาว และสูงกว่าฤดูร้อนเฉลี่ยไร่ละ
3,411.19 บาท หรือประมาณ 0.71 เท่าของค่าแรงงานเตรียมดินถึงเก็บเกี่ยวของการ
ปลูกในฤดูร้อน อัตราส่วนค่าจ้างแรงงานกับการใช้แรงงานตนเอง ฤดูหนาวเท่ากับ
47 : 53 ฤดูร้อนเท่ากับ 52 : 48 ฤดูฝนเท่ากับ 53 : 47 แสดงถึงการใช้แรงงาน
ตนเองในฤดูหนาวมีมากกว่าในฤดูอื่น ๆ สาเหตุที่ค่าใช้จ่ายส่วนนี้ของการปลูกในฤดูฝนสูงกว่า
ใน ฤดูหนาว ฤดูร้อน เนื่องจาก

- ค่าแรงงานเตรียมดินในฤดูฝนสูงสุด สูงกว่าฤดูหนาว
เฉลี่ยไร่ละ 3,412.06 บาท หรือประมาณ 3.61 เท่าของค่าแรงงานเตรียมดินในฤดูหนาว
สูงกว่าฤดูร้อนเฉลี่ยไร่ละ 3,420.25 บาท หรือประมาณ 3.65 เท่าของค่าแรงงานเตรียม
ดินในฤดูร้อน เนื่องจากในฤดูฝนรวมค่าแรงงานปรับพื้นที่ในปีแรกๆ ที่เริ่มปลูกด้วย จึงมีค่าใช้จ่าย
จ่ายมากกว่าในฤดูอื่น ๆ

- ค่าแรงงานในการปลูก ในฤดูฝนเฉลี่ยไร่ละ
255.42 บาท หรือร้อยละ 1.02 ของต้นทุนการปลูกฤดูฝน เป็นค่าใช้จ่ายที่ไม่เกิดขึ้นใน
ฤดูอื่น ๆ

- ค่าแรงงานในการบำรุงรักษา ในฤดูฝนสูงสุด
สูงกว่าฤดูหนาวเฉลี่ยไร่ละ 269.82 บาท หรือประมาณ 0.14 เท่าของค่าใช้จ่ายในการ
บำรุงรักษาในฤดูหนาว และสูงกว่าฤดูร้อนเฉลี่ยไร่ละ 229.8 บาท หรือประมาณ 0.11
เท่าของค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษาในฤดูร้อน เนื่องจากในฤดูฝนมีวัชพืชมากต้องใช้จ่าย

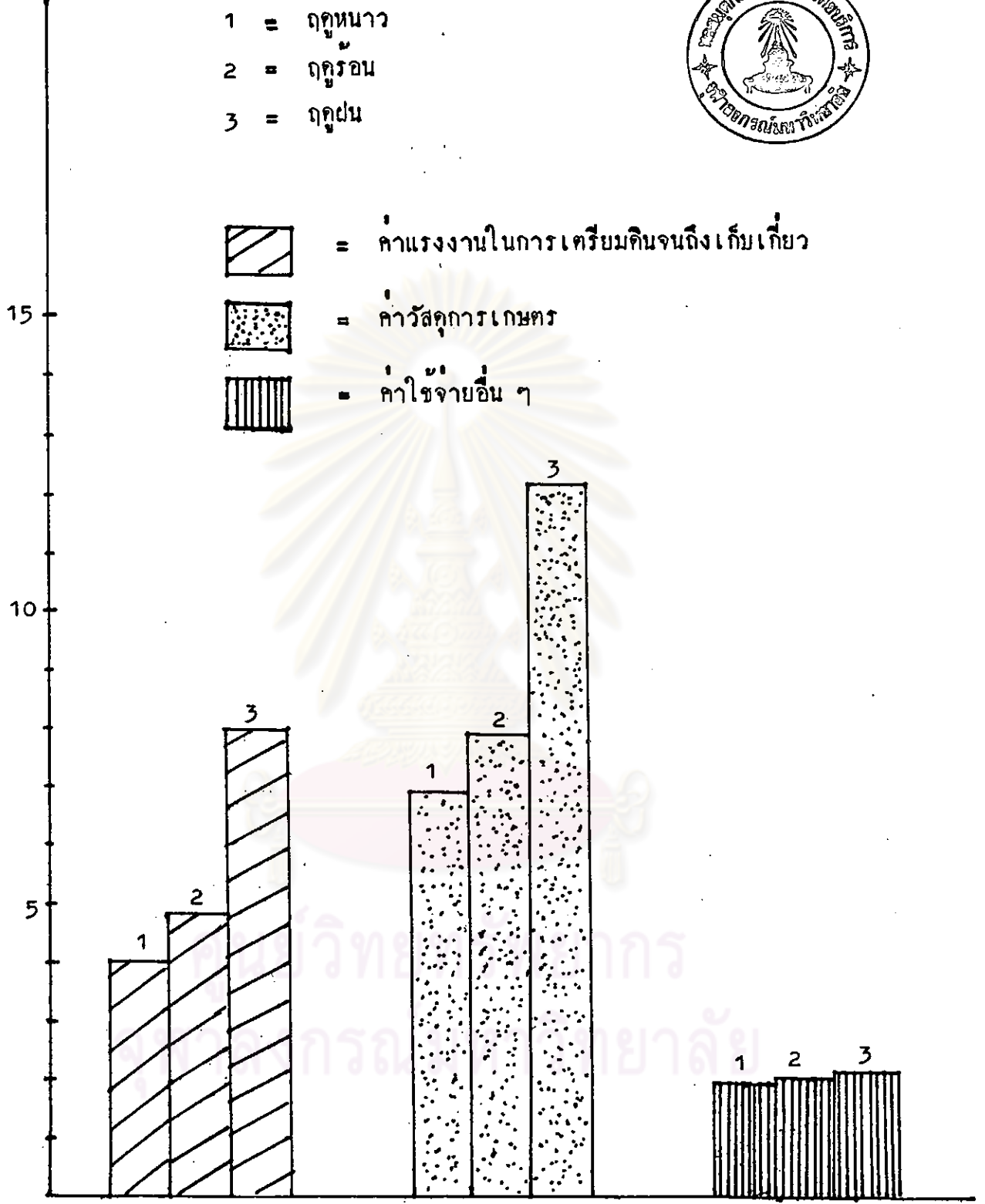
แผนภูมิที่ 3.7 การเปรียบเทียบต้นทุนการปลูมละสีใน ตุลาคม พฤศจิกายน ธันวาคม

บาท
(1,000)

- 1 = ฤดูหนาว
- 2 = ฤดูร้อน
- 3 = ฤดูฝน

- = ค่าแรงงานในการเตรียมดินจนถึงเก็บเกี่ยว
- = ค่าวัสดุการเกษตร
- = ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ

แผนภูมิที่ 3.8 ความแตกต่างในส่วนประกอบต้นทุนดินแปรใน ฤดูหนาว ฤดูร้อน ฤดูฝน

จ่ายในการคายน้ำมากกว่าฤดูอื่น ๆ การพ่นยาปราบศัตรูพืชก็มีมากกว่าฤดูอื่น ๆ เนื่องจากน้ำฝนที่ตกลงมาชะล้างตัวยาปราบศัตรูพืชที่เคลือบใบมะลิ ทำให้เชื้อโรคมียโอกาสเข้าทำลายดอกมะลิได้มากขึ้น เกษตรกรจึงต้องพ่นยาหลังฝนตกเพื่อป้องกันการระบาดของโรค สำหรับการรดน้ำในฤดูฝน ไม่ค่อยจำเป็นเท่าใดนัก

- ค่าแรงงานในการเก็บเกี่ยว ในฤดูร้อนจะมีค่าใช้จ่ายสูงสุด สูงกว่าฤดูหนาวเฉลี่ยไร่ละ 488.52 บาท หรือประมาณ 0.36 เท่าของค่าแรงงานในการเก็บเกี่ยวในฤดูหนาว สูงกว่าฤดูฝนเฉลี่ยไร่ละ 494.28 บาท หรือประมาณ 0.37 เท่าของค่าแรงงานในการเก็บเกี่ยวในฤดูฝน สาเหตุเนื่องจากในฤดูร้อนเป็นฤดูที่เก็บผลผลิตได้สูงสุด ดังนั้น ค่าแรงงานในการเก็บดอกมะลิและค่าขนส่งจึงสูงกว่าฤดูอื่น ๆ ด้วย

1.1.2 ค่าวัสดุการเกษตร มีค่าใช้จ่ายในฤดูฝนสูงสุด สูงกว่าฤดูหนาวเฉลี่ยไร่ละ 5,833.69 บาท หรือประมาณ 0.84 เท่าของค่าวัสดุการเกษตรในฤดูหนาว สูงกว่าฤดูร้อนเฉลี่ยไร่ละ 4,190.78 บาท หรือประมาณ 0.49 เท่าของค่าวัสดุการเกษตรในฤดูร้อน สาเหตุที่ค่าใช้จ่ายส่วนนี้ของการปลูกในฤดูฝนสูงกว่าฤดูอื่น ๆ เนื่องจาก

- ค่าพันธุ์และค่าวัสดุในการปลูก ในฤดูฝนเฉลี่ยไร่ละ 2,567.40 บาท และ 942.34 บาท หรือร้อยละ 10.22 และ 3.75 ของต้นทุนการปลูกฤดูฝน เป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในปีแรกที่เริ่มปลูก ซึ่งเป็นฤดูฝนเท่านั้น

- ค่าปุ๋ยและค่ายาปราบศัตรูพืช มีค่าใช้จ่ายในฤดูฝนสูงสุด สูงกว่าฤดูหนาวเฉลี่ยไร่ละ 1,860.98 บาท หรือประมาณ 0.4 เท่าของค่าปุ๋ยและยาปราบศัตรูพืชในฤดูหนาว สูงกว่าฤดูร้อนเฉลี่ยไร่ละ 1,150.70 บาท หรือประมาณ 0.21 เท่าของค่าปุ๋ยและยาปราบศัตรูพืชในฤดูร้อน เนื่องจากในฤดูฝนต้องใส่ปุ๋ยและพ่นยาปราบศัตรูพืชมากกว่าฤดูอื่น ๆ

- ค่าเหียนโซหรือแกสที่ใช้กับตะเกียง ค่าน้ำมันที่ใช้กับเครื่องมือ ค่าถุงพลาสติกบรรจุมะลิ มีค่าใช้จ่ายในฤดูร้อนสูงสุด สูงกว่าฤดูหนาวเฉลี่ยไร่ละ 950.24 บาท หรือประมาณ 0.43 เท่าของค่าใช้จ่ายเหล่านี้ในฤดูหนาว สูงกว่าฤดูฝนเฉลี่ยไร่ละ 479.77 บาท หรือประมาณ 0.18 เท่าของค่าใช้จ่ายเหล่านี้ในฤดูฝน เนื่องจากในฤดูร้อนมีผลผลิตสูงสุด

- ค่าอุปกรณ์การเกษตร มีค่าใช้จ่ายในฤดูหนาวสูงสุด สูงกว่าฤดูร้อนเฉลี่ยไร่ละ 17.61 บาท หรือประมาณ 0.23 เท่าของค่าอุปกรณ์การเกษตรในฤดูร้อน สูงกว่าฤดูฝนเฉลี่ยไร่ละ 7.5 บาท หรือประมาณ .09 เท่าของค่าอุปกรณ์การเกษตรในฤดูฝน ทั้งนี้เพราะในฤดูหนาวมีการใช้อุปกรณ์ในการตัดแต่งกิ่ง เพื่อปรับปรุงให้ต้นเจริญงอกงามดี เนื่องจากในฤดูหนาวให้ผลผลิตต่ำ หรือบางทีก็ไม่ให้ผลผลิตเลย เกษตรกรจึงต้องปรับปรุงด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อว่าจะได้ผลผลิตดีขึ้น

1.1.3 ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ คือ ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร มีค่าใช้จ่ายในฤดูฝนสูงสุด สูงกว่าฤดูหนาวเฉลี่ยไร่ละ 306.86 บาท หรือประมาณ 0.15 เท่าของค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตรในฤดูหนาว สูงกว่าฤดูร้อนเฉลี่ยไร่ละ 103.09 บาท หรือประมาณ 0.04 เท่าของค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตรในฤดูร้อน เนื่องจากในฤดูฝนเครื่องมือจะชำรุดเสียหายได้ง่ายกว่า

1.2 การวิเคราะห์ผลแตกต่างในต้นทุนคงที่ ต้นทุนคงที่ของการปลูกมะลิมีค่าเท่ากันทั้งใน ฤดูหนาว ฤดูร้อน ฤดูฝน เนื่องจากในที่นี้ต้นทุนคงที่ประกอบด้วย ค่าใช้ที่ดิน และค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร ซึ่งคิดเฉลี่ยเท่ากันทั้ง 3 ฤดู

2. ผลผลิตต่อไร่ ผลผลิตในฤดูร้อนมีค่าสูงสุด สูงกว่าฤดูหนาวเฉลี่ยไร่ละ 881 ลิตร หรือ 2.04 เท่าของผลผลิตในฤดูหนาว สูงกว่าฤดูฝนเฉลี่ยไร่ละ 212 ลิตร หรือ 0.19 เท่าของผลผลิตในฤดูฝน

3. ต้นทุนทั้งหมดต่อลิตร ต้นทุนต่อลิตรการปลูกมะลิในฤดูหนาวมีค่าสูงสุด สูงกว่าฤดูร้อน 21.64 บาท หรือ 1.63 เท่าของต้นทุนต่อลิตรของการปลูกในฤดูร้อน สูงกว่าฤดูฝน 12.08 บาท หรือ 0.91 เท่าของต้นทุนต่อลิตรของการปลูกในฤดูฝน สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากผลผลิตต่อไร่ของการปลูกในฤดูหนาวมีจำนวนน้อยมาก จึงทำให้ต้นทุนต่อลิตรสูงด้วย

ลักษณะของรายได้การปลูกมะลิ

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรเขตหนองแขม ภาษีเจริญ จังหวัดกรุงเทพมหานคร เขตกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร และเขตนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม เมื่อเดือนตุลาคม 2527-2528 เกษตรกรจำหน่ายดอกมะลิสวยอย่างเดียว มิได้เป็นผู้ผลิตในค่านำมาตากแห้งหรือนำมาสกัดทำหัวน้ำหอม ดังนั้น รายได้จาก การปลูกมะลิจึงหมายถึง รายได้ที่เกษตรกรได้รับจากการจำหน่ายดอกมะลิสวย

รายได้การปลูกมะลิ

รายได้จากการปลูกมะลิ แยกเป็นรายได้จากการปลูกมะลิในฤดูกาลต่าง ๆ โดยแยกเป็น รายได้จาก การปลูกมะลิใน ฤดูหนาว ฤดูร้อน ฤดูฝน ทั้งนี้รายได้ในแต่ละฤดูจะเป็นรายได้ซึ่งต้องเฉลี่ยจากปีการเพาะปลูก 2527-2528 เท่านั้น คือ ระหว่าง พฤศจิกายน 2527 - ตุลาคม 2528 จากผลการสำรวจเป็นดังนี้คือ (ตารางที่ 3.9, 3.10)

1. รายได้จากการปลูกมะลิในฤดูหนาว เป็นรายได้ที่เกษตรกรได้รับคิดเฉลี่ยจากเดือน พฤศจิกายน 2527 ถึงเดือน กุมภาพันธ์ 2528 รวมระยะเวลา 4 เดือน ผลการสำรวจปรากฏว่า เกษตรกรมีรายได้ในฤดูหนาวเฉลี่ยไร่ละ 24,782.50 บาท หรือร้อยละ 26.84 ของรายได้ทั้งปี โดยมีราคาจำหน่ายเฉลี่ยลิตรละ 57.50 บาท จากจำนวนมะลิที่เก็บได้เฉลี่ยไร่ละ 431 ลิตร หรือร้อยละ 15.16 ของจำนวนผลผลิตทั้งปี
2. รายได้จากการปลูกมะลิในฤดูร้อน เป็นรายได้ที่เกษตรกรได้รับคิดเฉลี่ยจากเดือนมีนาคม 2528 ถึงเดือนมิถุนายน 2528 รวมระยะเวลา 4 เดือน ผลการสำรวจปรากฏว่า เกษตรกรมีรายได้ในฤดูร้อนเฉลี่ยไร่ละ 31,816.00 บาท หรือร้อยละ 34.45 ของรายได้ทั้งปี โดยมีราคาจำหน่ายเฉลี่ยลิตรละ 24.25 บาท จากจำนวนมะลิที่เก็บได้เฉลี่ยไร่ละ 1,312 ลิตร หรือร้อยละ 46.15 ของจำนวนผลผลิตทั้งปี
3. รายได้จากการปลูกมะลิในฤดูฝน เป็นรายได้ที่เกษตรกรได้รับคิดเฉลี่ยจากเดือน กรกฎาคม 2528 ถึงเดือน ตุลาคม 2529 รวมระยะเวลา 4 เดือน ผลการสำรวจปรากฏว่า เกษตรกรมีรายได้ในฤดูฝนเฉลี่ยไร่ละ 35,750.00 บาท หรือร้อยละ 38.71 ของรายได้ทั้งปี โดยมีราคาจำหน่ายเฉลี่ยลิตรละ 32.50 บาท จากจำนวนมะลิ

ตารางที่ 3.9 เปรียบเทียบรายได้การปลูกมะลิในฤดูต่าง ๆ

	จำนวนมะลิที่เก็บได้ (ลิตร /ไร่)	ราคาโดยเฉลี่ยลิตรละ (บาท)	รายได้ต่อไร่ (บาท)
ฤดูหนาว	431	57.5	24,782.50
ฤดูร้อน	1,312	24.25	31,816.00
ฤดูฝน	1,100	32.5	35,750.00

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.10 เปรียบเทียบรายไค้การปลูกมะลิในฤดูต่าง ๆ เป็นอัตราร้อยละ

	จำนวนมะลิที่เก็บไค้ต่อไร่	รายไค้ต่อไร่
ฤดูหนาว	15.16	26.84
ฤดูร้อน	46.15	34.45
ฤดูฝน	38.69	38.71
1 ปี	100.00	100.00

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่เก็บได้เฉลี่ยไร่ละ 1,100 ลิตร หรือร้อยละ 38.69 ของจำนวนผลผลิตทั้งปี

สรุปเกษตรกรมีรายได้รวมทั้งปี เฉลี่ยไร่ละ 92,348.50 บาท มีราคาจำหน่ายโดยเฉลี่ยทั้งปี ลิตรละ 32.48 บาท จากจำนวนมะลิที่เก็บได้โดยเฉลี่ยตลอดปี ไร่ละ 2,843 ลิตร

การวิเคราะห์ความแตกต่างของรายได้การปลูกมะลิในฤดูต่าง ๆ

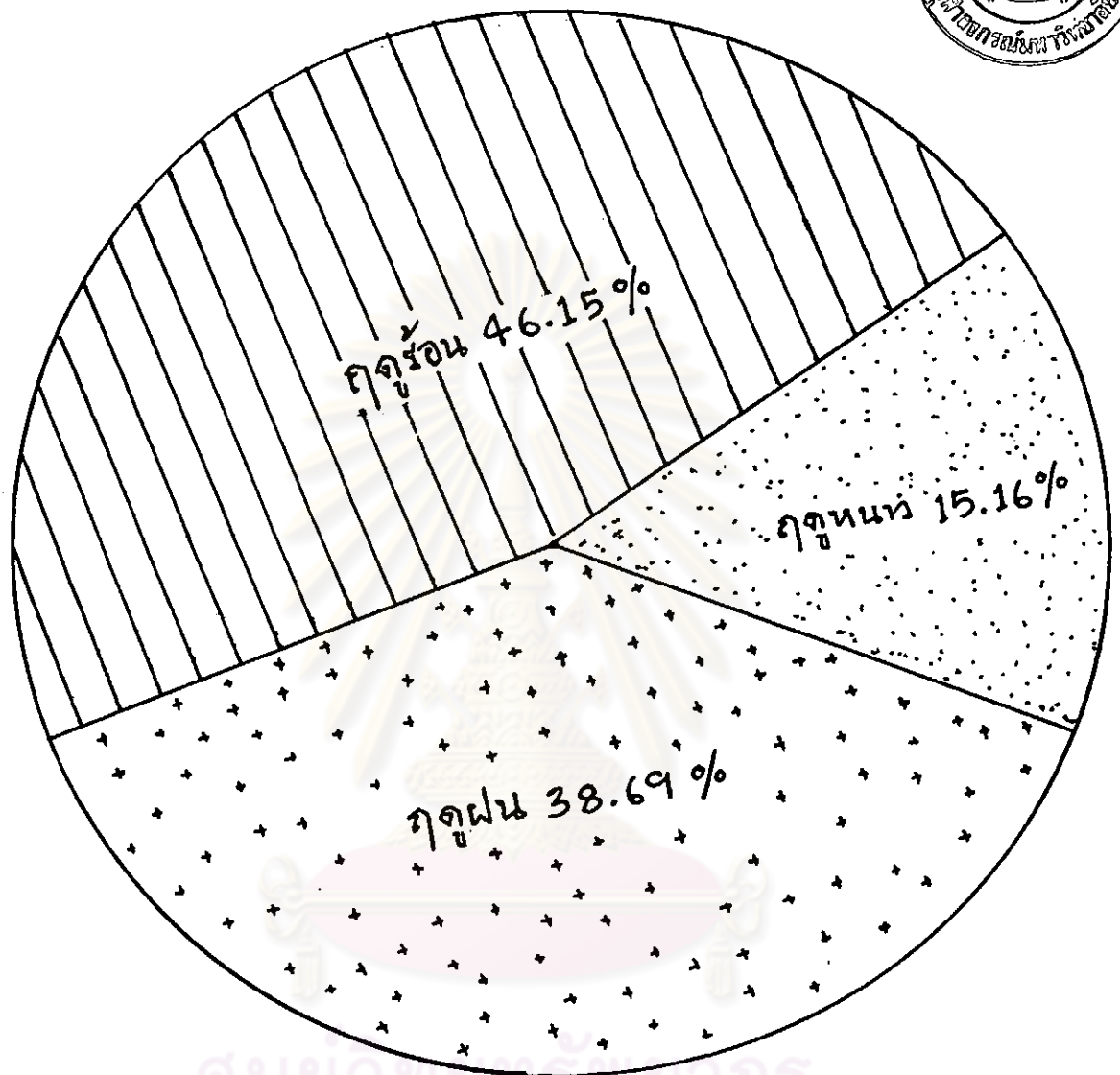
จากการวิเคราะห์ความแตกต่างของรายได้การปลูกมะลิในฤดูหนาว ฤดูร้อน ฤดูฝน ปรากฏว่า (ตารางที่ 3.9, 3.10) (แผนภูมิที่ 3.9, 3.10, 3.11)

1. จำนวนมะลิที่เก็บได้ต่อไร่ ฤดูร้อนเป็นฤดูที่เก็บผลผลิตได้สูงสุด มีผลผลิตสูงกว่าฤดูหนาวเฉลี่ยไร่ละ 881 ลิตร หรือประมาณ 2.04 เท่าของผลผลิตฤดูหนาว สูงกว่าฤดูฝนเฉลี่ยไร่ละ 212 ลิตร หรือประมาณ 0.19 เท่าของผลผลิตในฤดูฝน (แผนภูมิที่ 3.9)

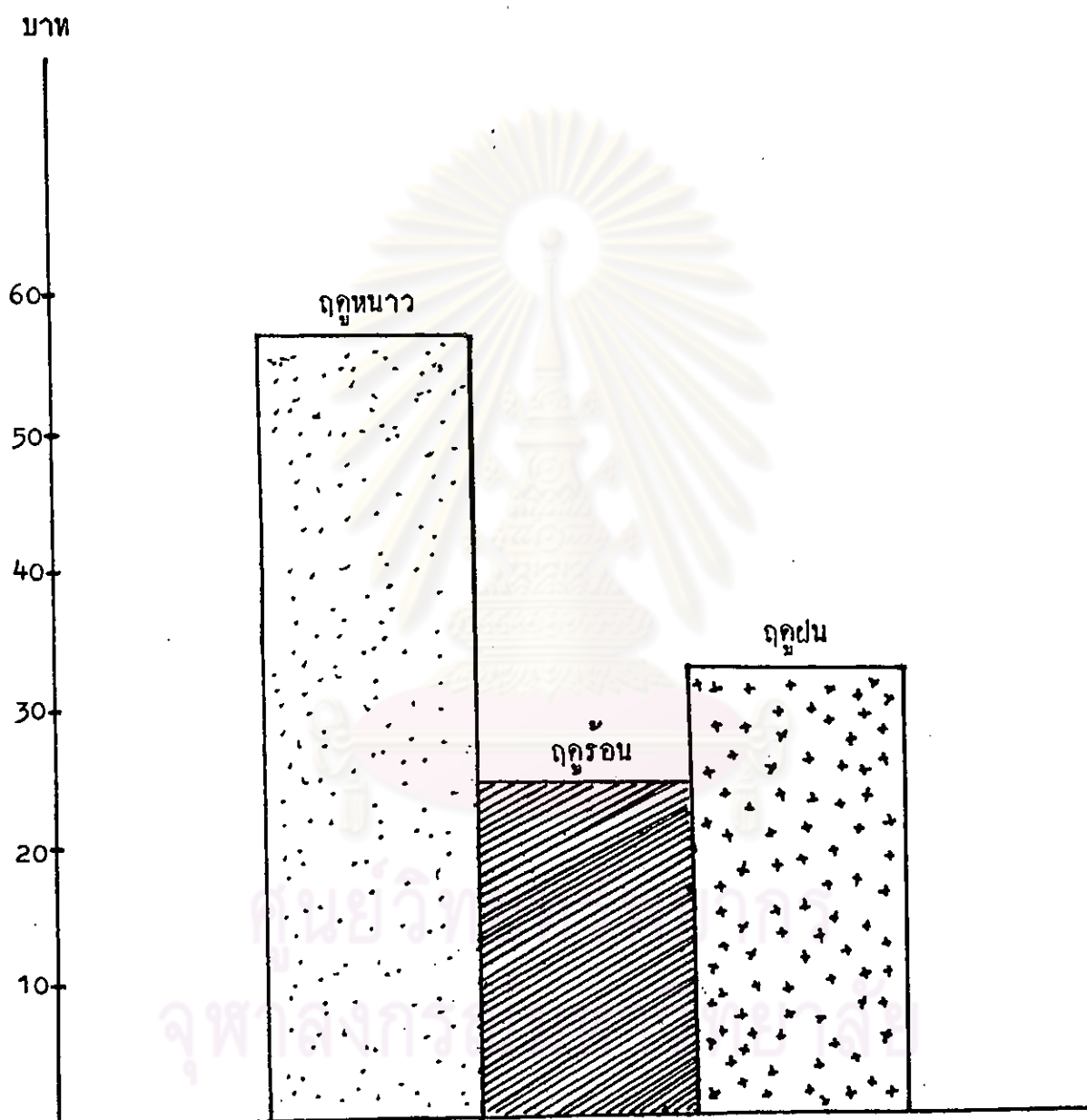
2. ราคาโดยเฉลี่ยต่อลิตร ฤดูหนาวเป็นฤดูที่มีราคาโดยเฉลี่ยต่อลิตรสูงที่สุด มีราคาโดยเฉลี่ยต่อลิตรสูงกว่าฤดูร้อน 33.25 บาท หรือประมาณ 1.37 เท่าของราคาโดยเฉลี่ยต่อลิตรในฤดูร้อน สูงกว่าฤดูฝน 25 บาท หรือประมาณ 0.77 เท่าของราคาโดยเฉลี่ยต่อลิตรในฤดูฝน (แผนภูมิที่ 3.10)

3. รายได้ต่อไร่ ฤดูฝนเป็นฤดูที่เกษตรกรมีรายได้สูงที่สุด มีรายได้สูงกว่าฤดูหนาวเฉลี่ยไร่ละ 10,967.50 บาท หรือประมาณ 0.44 เท่าของรายได้ในฤดูหนาว สูงกว่าฤดูร้อนเฉลี่ยไร่ละ 3,934 บาท หรือประมาณ 0.12 เท่าของรายได้ในฤดูร้อน (แผนภูมิที่ 3.11)

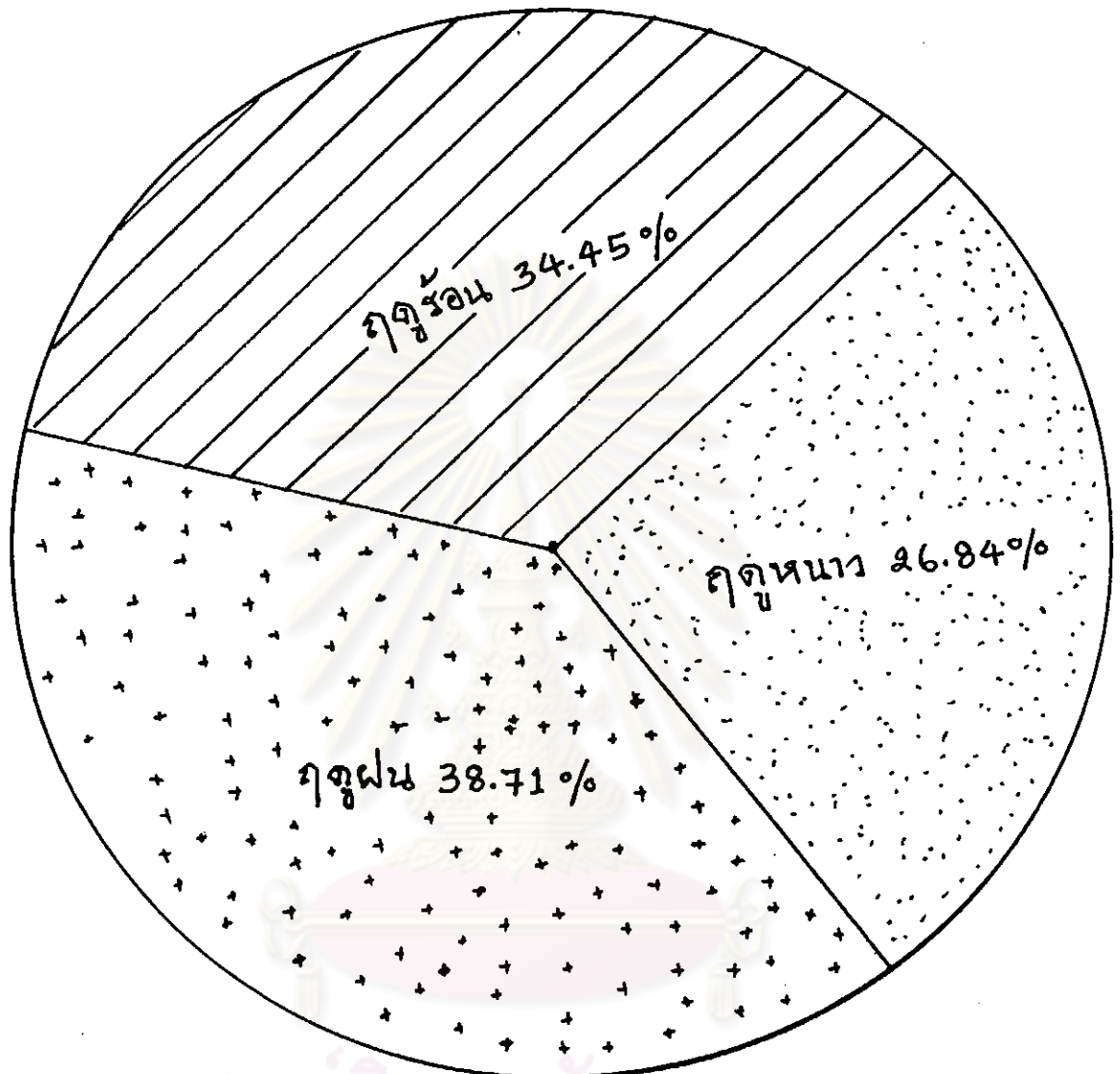
ฤดูฝนเป็นฤดูที่ทำรายได้ให้เกษตรกรสูงที่สุด ถึงแม้จะมีปริมาณมะลิที่เก็บได้น้อยกว่าฤดูร้อน แต่มีราคาโดยเฉลี่ยสูงกว่า จึงทำให้มีรายได้รวมมากกว่าฤดูร้อน พิจารณาจากแผนภูมิที่ 3.13 ราคาจำหน่ายในฤดูฝนค่อนข้างสม่ำเสมอสูงกว่าฤดูร้อน แต่ว่าในฤดูร้อนมีปริมาณผลผลิตมากจนเกินความต้องการจึงทำให้ราคาต่ำมาก จากการสำรวจ - เกษตรกรเขตหนองแขม ภาษีเจริญ จังหวัดกรุงเทพมหานคร เขตกระทู้แมน - จังหวัดสมุทรสาคร และเขตนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ระหว่างเดือนตุลาคม 2527-

แผนภูมิที่ 3.9 เปรียบเทียบผลผลิตในฤดูหนาว ฤดูร้อน ฤดูฝน คิดเป็นร้อยละของจำนวนผลผลิตใน 1 ปี

แผนภูมิที่ 3.10 เปรียบเทียบราคาเฉลี่ยต่อลิตรในราชภัฏนครราชสีมา ราชภัฏรำไพพรรณี ราชภัฏบุรีรัมย์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 3.11 เปรียบเทียบรายได้ที่เกษตรกรได้รับในฤดูหนาว ฤดูร้อน ฤดูฝน
คิดเป็นร้อยละของรายได้ใน 1 ปี

ตุลาคม 2528 ในฤดูฝนราคาจำหน่ายต่ำสุดลิตรละ 10 บาท ราคาจำหน่ายสูงสุดลิตรละ 100 บาท

ฤดูร้อนเป็นฤดูที่มะลิให้ผลผลิตมากที่สุด ในบางครั้งมากจนเกินความต้องการ จึงทำให้บางวันราคาถูกมาก แต่เมื่อเฉลี่ยรวมกับวันอื่น ๆ ที่ราคาพอสมควรแล้ว ก็ยังมีรายได้รวมเป็นอันค้ำสองรองจากฤดูฝน จากการสำรวจเกษตรกรเขตหนองแขม ภาษีเจริญ จังหวัดกรุงเทพมหานคร เขตกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร และเขตนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ในฤดูร้อนราคาจำหน่ายต่ำสุดลิตรละ 3 บาท ราคาจำหน่ายสูงสุดลิตรละ 70 บาท

ฤดูหนาวเป็นฤดูที่จำนวนมะลิที่เก็บได้มีปริมาณต่ำมาก ในบางครั้งก็ไม่มีผลผลิตเลย ดังนั้น ราคาจำหน่ายจึงค่อนข้างสูง จากการสำรวจเกษตรกรเขตหนองแขม ภาษีเจริญ จังหวัดกรุงเทพมหานคร เขตกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร และเขตนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ในฤดูหนาวราคาจำหน่ายต่ำสุดลิตรละ 20 บาท ราคาจำหน่ายสูงสุดลิตรละ 300 บาท

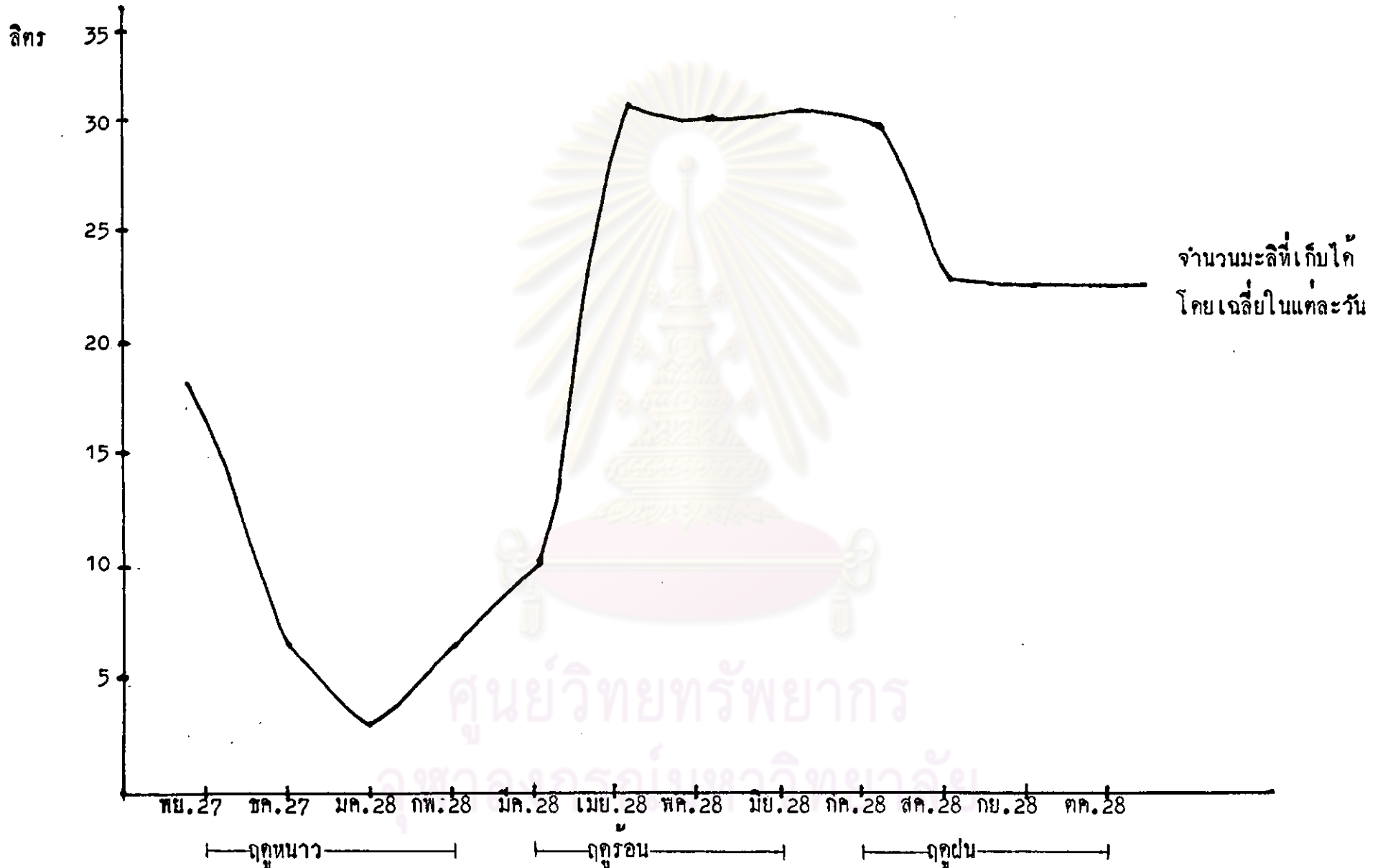
จะเห็นได้ว่า รายได้ที่เกษตรกรได้รับในแต่ละวัน แต่ละฤดูจะแตกต่างกันไป แล้วแต่ความต้องการของท้องตลาด ซึ่งตลาดที่เกษตรกรส่งไปขายคือที่ปากคลองตลาด ถ้าวันใดปริมาณมะลิมักเกินความต้องการราคาจะต่ำ ถ้าวันใดปริมาณมะลिन้อยมากราคาก็จะสูงมาก ดังตารางที่ 3.11 แผนภูมิที่ 3.12, 3.13

ตัวอย่างเช่น ในเดือนมกราคมจำนวนมะลิที่เก็บได้ต่ำมาก ราคาจะสูง และในเดือนเมษายน พฤษภาคม จำนวนมะลิที่เก็บได้ค่อนข้างสูง ราคาจะลดต่ำลง

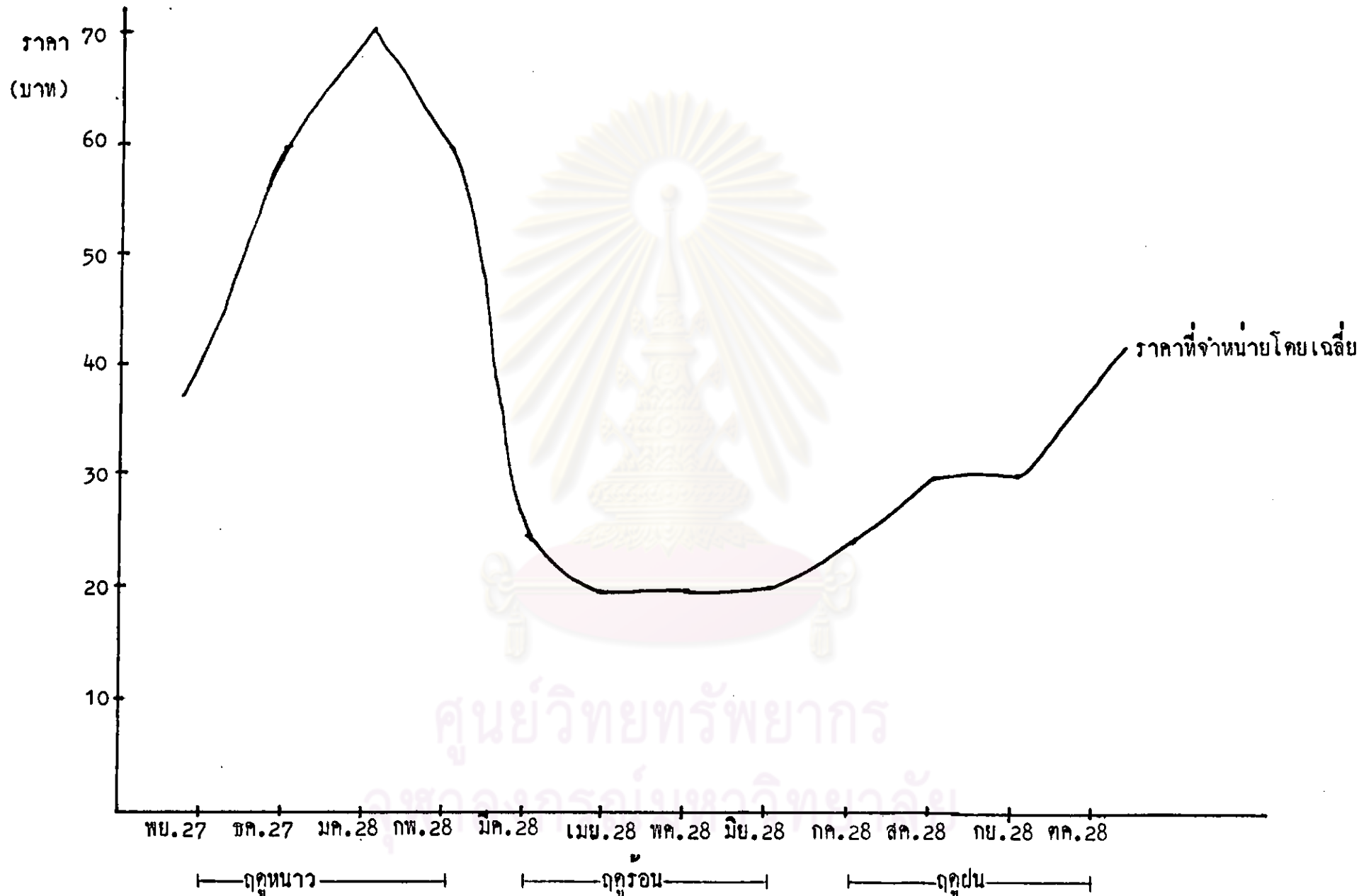
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.11 จำนวนมะลิและราคาจำหน่ายได้ในแต่ละวัน จากการสัมภาษณ์
เกษตรกรเขต กระจุกแบน จังหวัดสมุทรปราการ

	จำนวนมะลิที่เก็บได้ต่อวัน (ลิตร)			ราคาจำหน่าย (บาท/ลิตร)		
	สูงสุด	ต่ำสุด	โดยเฉลี่ย	สูงสุด	ต่ำสุด	โดยเฉลี่ย
ฤดูหนาว						
พ.ย.27	50	4	16.6	100	20	40
ธ.ค.27	20	4	6.6	100	45	60
ม.ค.28	10	4	3.3	100	60	70
ก.พ.28	10	4	6.6	100	45	60
ฤดูร้อน						
มี.ค.28	30	4	10	70	20	25
เม.ย.28	120	15	30.3	30	5	20
พ.ค.28	100	10	30	30	5	20
มิ.ย.28	120	15	30.3	30	5	20
ฤดูฝน						
ก.ค.28	100	15	30	40	10	25
ธ.ค.28	70	5	23.3	70	10	30
ก.ย.28	70	8	23.3	70	20	30
ต.ค.28	70	7	23.3	100	20	40

แผนภูมิที่ 3.12 การเปลี่ยนแปลงจำนวนมะลิที่เก็บได้โดยเฉลี่ยในแต่ละวัน ของเดือนต่าง ๆ ระหว่าง พ.ย.27-ต.ค.28 ที่มา : ตารางที่ 3.11

แผนภูมิที่ 3.13 การเปลี่ยนแปลงราคาจำหน่ายโดยเฉลี่ยต่อลิตรของเค็มน้ำต่าง ๆ ระหว่าง พ.ย.27 - ต.ค.28 ที่มา : ตารางที่ 3.11